

Anno 1984

Iznāk mans lugu krājums – Kāds velns mani dīdīja līst uz tās galeras! – Minsteres dziesmu svētkiem gatavojoties – Dziesmotā Minstere – Ir akmeņi raud – Uz 34. KD Tasmānijā – Nedaudz vārdos – Es caur savu objektīvu ņemu dabu – beigtu, dzīvu...

SLT uzved U. Siliņa *Kaleidoskops 1984*. No kr. – P. Bernhards, J. Saldums, V. Dortiņa, I. Brūvere, L. Veikina, A. Apele, U. Siliņš, I. Apelis. Attēls no A. Apeles albuma.

IZNĀK MANS LUGU KRĀJUMS

Latviešu preses biedrības Austrālijas kopas un Sidnejas latviešu biedrības apgādā iznāk mans lugu krājums *Kade pārnāksi, bāleliņ* ar 5 lugām un A. Mednes piezīmēm par autoru. Vāku, portretu un vinjetes zīmējis Dž. Krīvs. V. Motmillera fotogrāfijas.

Par redaktoru apgāds bija sarunājis rakstnieku M. Eglīti. Es pieņēmu dažus viņa padomus lugai *Ķemermiestiņā*, bet tad viņš bija *pārtaisījis* vienu pantiņu, ko es atkal pārtaisīju pa savai modei. Galu galā redaktora uzdevums nav pārrakstīt, bet labot. Mana luga, mans teksts.

Mintauta jūtīgā dvēsele jutās aizskarta, un viņš attiecās no redaktora pienākumiem. Jauns redaktors netika nozīmēts.

Otra kļūme bija ar lapu salikumu, ko veica brīvprātīgie. Grāmatā bija nepareizi iesietas lapas. Visos eksemplāros! Tāda lieta, kā kvalitātes kontrole vispār nebija.

Katrai lugai es biju pievienojis autora piezīmes par lugas tapšanu. Vienam recenzentam tas patika, otram nē. Vienam otram nepatika arī grāmatas pārdošanas metode. SLB to piesūtīja saviem biedriem pa pastu. Pērc vai sūti atpakaļ. Man gadījās būt birojā, kad viena dāma *puktīgi* atnesa grāmatu atpakaļ un paziņoja, ka tā ir neglīta pārdošanas metode. Es no grāmatas neko nepelnīju. Kaut kādu summu man izmaksāja, bet es to atdevu Dūšelim.

Es grāmatas pārdošanā nebiju iesaistīts.

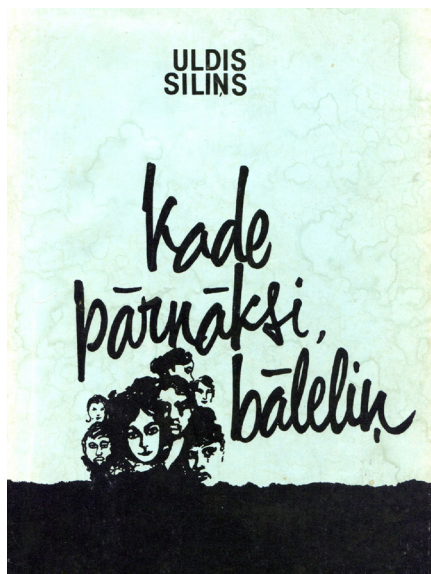
Izdevums savas kristības jeb, kā Latvijā saka, atvēršanu, kā pie mums parasts, piedzīvoja TF Sidnejā. Krustmāte bija melburniete E. Lēmane.

Atradu interviju, ko rakstījis A. Zariņš:

Līdztekus Jāņa Dūšeļa uzrakstīto teksta lappušu formēšanai, iespiešanai, locīšanai, brošēšanai un desmitiem citu darbu, ir pēdējais laiks domāt par potenciālo lasītāju informēšanu. Kas gan ar grāmatu varētu iepazīstināt zinīgāk nekā pats autors?

Uldis Siliņš ir pakūtrs rakstītājs. Paknibinās ar kādu interesantu tēmatu, pieraksta idejas, dažreiz uzraksta iecerētai lugai vidus skatus. Toties viņš var izturēt briesmīgu slodzi. Ne tikai izturēt, tajā viņš jūtas kā zivs ūdenī. Desmitiem ideju starot izstaro un kā šacha spēlētājs ar prātošanu un loģiskiem secinājumiem prot no daudziem iespējamiem darbības labirintiem atrast lugai īsto ceļu.

U. Siliņam ir sakrāta teorētiskā bagāža, kas līdz ar amata prasmi dialogu

Latviešu Preses biedrības Austrālijas kopas un Sidnejas Latviešu biedrības apgādā 1984. g. iznāk
U. Siliņa lugu krājums *Kade pārnāksi, bāleliņ* ar 5 lugām un A. Mednes piezīmēm par autoru.
Vāku, portretu un vinjetes zīmējis Dž. Krīvs. V. Motmillerā fotografājis.

veidošanā un teksta vārdu ritmu nes viņa lugas. Siliņš lugas uzbūvē seko jaunākiem strāvojumiem, izjūt šīs dienas teātra āderi un nākotni. (...)

Siliņš skar mūsu trimdinieku šīs dienas problēmas. Kaut plašiem dialogiem pārbagātas, lugas gūst atsaucību klausītājos, kas parasti turpina debates vēl ilgi pēc izrādes. Kad lugas būs iznākušas iespiestas, tad debašu dalībnieki varēs apgalvojumus pamatot ar citātiem.

Intervija. Sēžam Siliņu dižmājā un garšoju nama mātes svaigi ceptus ūdens klinģerus. “Kāpēc sāki domāt par lugu krājuma izdošanu?”

“Man apnīka, ka apbružātie melnraksti mētājas apkārt,” skanēja atbilde.

“Kas pievērša rakstīšanai?”

“Mana ģimene bija ievirzīta rakstīšanā un teātra spēlēšanā. Skolā domrakstus rakstīju kā stāstus ar humoru un pats prasīju lomas teātrī.”

“Kad raksti?”

“Kad stulbumā esmu apsolījis lugu un nazis pie rīkles. Paņemu atvaļinājumu vai saslīmsu.

Kultūras dienās Launcestonā (pilsēta Tasmānijā) apsolīto “Ir akmeņi raud” ceru nobeigt, braukājot ar vilcienu pa Eiropu.”

“Kam raksti?”

“Publika ir daudzveidīga. Publikas reakciju varu paredzēt 90% apmērā. Ja tēmēs uz augstāko līmeni, tad reaģēs nedaudzi. Jātēmē nedaudz virs vidusmēra. Pie

tam nerakstu tikai skatuvei, bet arī lasīšanai.”

“Kuras lugas vērtē augstāk un kāpēc?”

“Ceru, ka ar katru lugu es esmu gājis uz priekšu, mācīties.” (...)

“Vai mazais personu skaits pēdējās lugās ieviests apzināti?”

“Jā, jāierobežo personu skaits, lai varētu izrādīt. Laimīgi, ka Sidnejā labs teātris, spēlē regulāri, un manas lugas visas izrādītas. Visjaunākais: Amerikas latviešu teātris Vašingtonā pašlaik iestudē “Kade pārnāksi, bāleliņ”.”

“Kur spēlēta populārākā un krājumā pirmā luga “Vēstule no dzimtenes”?”

“Adelaidē, divas reizes Sidnejā, divas reizes Zviedrijā, Bostonā, Toronto, Vilmingtonā, Sanfrancisko, Denverā, Grand Rapids, Mineapolē.”

“Kas dzen apkārt pasaulei? Trīs reizes esi bijis ar SLT, vienreiz solo turnejā, un jūnijā atkal uz Minsteri, lai spēlētu Zīverta “Kurrpurrrū” un Kaleidoskopu?”

“Izolēība. Izdevība kaut kā izteikties. Tikties ar līdzīgi domātājiem. Ceļošana ir kā slimība. Nevar palikt uz vietas. Dzen.”

Paveros pulkstenī un sabīstos. Atvēlētās pāris stundas izlietotas ar uzvižu. Uz galda kā pārmetums veras Aspazijas “Šidraba šķidrauta” karaļa lomas teksts, kas jāapgūst līdz festivālam. Pēc tam Zīverta “Kurrpurrrū” Antiņš līdz jūlijam. Aizbīdinos, ka nozagu laiku.

“O, tas nekas. Zem spiediena esmu īstā elementā.” (Zariņš A. Informācija, intervija. AL, 1984. g. maijs)

Un tagad es lasītājiem sākšu *krist uz nerviem*, publicējot, ko katrs recenzents par grāmatu ir klāstījis. Es to visu gribu savākt vienkopos. Ja jūs tas garlaiko, nolasiet. Tā es darītu jūsu vietā.

A. Medne grāmatas ievadvārdos cita starpā raksta:

Visās Siliņa bērnu lugās atrodama dzīva, nemākslota, tautas mutē atrodama valoda. Teikumi, tāpat kā tautas pasakās, ir skopi, bez liekvārdības, bet šur tur pazib pa spirtgai vārda gleznai, kā piemēram, princeses “sēž zelta drēbēs, bālas kā lāstekas”.

No lugām, kas domātas pieaugušiem, “Vēstules no dzimtenes” ir vienīgā ar saulainu noskaņu. Uz drūmā fona 2. PK laikā Rīgā autors ir pasniedzis romantisku komēdiju ar asprātīgām replikām un veikliem raksturu zīmējumiem.

Lugā par Ķemermiestiņa leģendāro Anniņu Uldis Siliņš ir uzbūvējis intrigu, kurā darbojas viņa iemīļotie “Dvēseļu puteņa” varoņi – latviešu strēlnieki. Strēlnieku sulīgā valoda un raupjās manieres lugas pirmuzvedumā Sidnejā nepatika tiem skatītājiem, kas savā iztēlē bija izveidojuši kaut kādus sterili tīrus varoņu tēlus.

Lugu noskaņa mainās, kad Siliņš pievēršas mūsdienu tēmām lugās “Pilsoņa avota lieta” un “Kade pārnāksi, bāleliņ”. Vēl gan uzdzirkstī asprātīgas replikas, pazib komiskas situācijas, bet šeit autors vēlas ko vairāk nekā skatītājus pasmēdināt

vai izvadāt pa nostaļģijas ceļiem populāros nostāstos par strēlniekiem, leģionāriem un viņu “dzimtenes meitenēm”: viņš liek skatītājam dzīvot līdz latviešu tautas traģiskām likteņa izraisītām problēmām un dod iespēju caur viņu drāmatisko tēlu situācijām arī mums katram pašam pārbaudīt savas pārlicības. Autors skats ir padziļinājies līdz iekšēju cīņu un ētisku dilemmu līmenim. Autors dilemmu neatrisina, bet atstāj skatītājam pašam apsvērt tās traģisko asumu.

Lugā “Kade pārnāksi, bāleliņ” Siliņš pārbauda mūsu patriotisko jūtu dziļumu – vai mūsu vārdiem būtu mūsu darba seguma brīdī, kad rastos iespēja kaut ko darīt Latvijas labā. Pasaules drošības un sadarbības konferences laikā Meksikā latviešu sabiedriskam darbiniekam un patriotam Silabekam, kas ar dziļu sirsnību un pārlicību svētku runās vienmēr apliecinājis savu gatavību nest upurus Latvijas labā, nu pēkšņi ir izdevība nogalināt pašu padomju “Dižlāci”, un viņam jāatzīst, ka nav spējīgs to izdarīt. Autors nav zīmējis Silabeku kā komisku tēlu, gluži otrādi, viņš ir zīmēts ar dziļu izpratni un līdzjūtību, un tieši tādēļ šis tēls ir spējīgs noskaņot skatītāju pašanalīzei. Lietodams modernās drāmas izteiksmes līdzekļus, autors liek arī skatītājam padomāt, vai lugas darbība ir kas vairāk kā ēnu spēle sirdsapziņas spogulī.

Kaut arī Siliņš ir jau pazīstams un atzīts latviešu trimdas drāmatists, viņa devums nu ir pirmo reizi redzams grāmatas veidā.

Vārds manam draugam J. Gulbītim no Zviedrijas. Publicēts JG.

Ne tikai lugu krājums vien.

Dažkārt dzirdētas domas, ka lugas nav parastā lasāmā literatūra, bet gan tika pamatmateriāls skatuves uzvedumam – tā tad skatīšanai – var būt arī pavisam aplamas. Lasītājam, kam netrūkst kaut niecīga iztēles spēja, labu lugu lasīšana var sagādāt daudz lielāku baudījumu nekā to pašu redzot pavāajā iestudējumā. To pašu var teikt par latviešu, nu jau gan ar mūsu “globālās slavas” apveltītā rakstnieka un skatuves darbinieka Ulža Siliņa lugu krājumu. (...)

Krājumā uzrādītas arī Ausmas Mednes piezīmes par autoru, bet, palasot tālāk, atklājas, ka tā patiesībā vēl bagātāka, jo tajā ievietotas paša autora piezīmes par lugas tapšanas gaitu, kā arī kritiķu un skatītāju atsauksmes un polemikas pēc izrādēm. Līdz ar to šī grāmata ir nevien U. Siliņa lugu izlase, bet arī kultūrvēsturisks dokuments, kas atsedz daudz no tā, kas noticis trimdas latviešu “kuluāros” Austrālijā.

Šķiet, Jānis ir vienīgais, kas pareizi izpratis manu nodomu par piezīmēm kā kultūrvēsturisku dokumentu, turpretīm A. Biela no Brisbanes cita starpā AL raksta:

“Kade pārnāksi” ir īpatnēja grāmata. Katrai lugai seko plašas autora piezīmes galvenokārt par lugas rašanos un tās personāžu. Bet ir vēl kas vairāk, piemēram, pēc Ķemermiestiņa, autors it kā no jauna, pēc turpat 20 gadiem, izcīna tādus kā

gāganu karus, citējot recenzentus, rakstītāju vēstules, intervijas un citas norādes par šo kontroversiālo lugu. Varēja jau reiz izkultos salmus atstāt mierā (...). Līdzīgi ir ar citām lugām tikai mazākā mērā. Bet var jau arī tā, lai gan tāds sakārtojums pats par sevi visam pieliek punktu. Nav vairs ko rakstīt par reiz aprakstītām lietām un problēmām(...) Tās gan ir šo rindiņu rakstītāja personīgās "piezīmes" (par piezīmēm runājot) un nekādā ziņā nav domātas mazināt krājuma vērtību.

Par U. Siliņa lugām ir debatēts daudz un vēl debatēs, bet tas jau viss veicina domāšanu, kā autoram patīk teikt. (...) Ļoti vērtīgs ir grāmatas beigās ievietotais A. Mednes raksts par U. Siliņu un viņā lugām. Tas ir vispusīgs Siliņa literārās pasaules izvērtējums.

J. Gulbītis turpina:

Kopā ar autoru jānožēlo, ka krājumā lasāmā komēdija "Vēstules no dzimtenes" nav 100% viņa luga vien, sižets patapināts no filmas "Dārgā Ruta", jo tā ar savu silto Siliņam raksturīgo humoru, izlīdzināto situāciju komiku un veiklo raksturu zīmējumu klasificējama par izcili labu šāda veida lugu. Lai gan šo darbi biju redzējis skatuviskā atveidojumā, tad, tikai tagad lasot, atklājās tās īstās kvalitātes.

Liekas, ka tieši komēdijā U. Siliņš var sevi kā autoru pilnīgi atbrīvot, pakļaujoties tikai savai dabiskai intuīcijai. Nupat teiktais tomēr nenozīmē, ka autors neprastu atrast pieeju arī citu vidu drāmatiskiem uzvedumiem, pat pieskaroties, varētu teikt, traģiskiem tematiem, bet tur viņa spalavas tecējums brīžam tiek aprauts, it kā saskaldīts, jo spontānās humora devas jāsaskaņo ar lugas idejas un intelektuālās analīzes izvīrtajām prasībām un spriedumiem. Taču viņa sasniegtais rezultāts ir arī šādu skatuvisku darbu jomā it slavējams, parastais latviešu teātra cienītājs ieguvis lugu, kur skatuviski izvērtēti mums svarīgi jautājumi saprotamā un saistošā valodā, prasmīgā drāmatiskā izkārtojumā.

Uldis Siliņš savās skatuves rakstnieku gaitās nemēģina cirsties vēl neskartos biežokņos, sacelties pret nodibinātām patiesībām, bet viss viņa rakstītais nes tomēr autora personības zīmogu. Tā krājuma ievadlugā "Ķemermeistiņā", kur autora rokas zināmā mērā "sasaista" jau agrāk A. Grīna "Dvēseļu puteni" un līdzīgos darbos izveidotais vecā latviešu strēlnieka "paraugtēls" – paša autora netieša atzīšanās – viņam izdevies attiecīgās vielas apdarē un tipu galerijā iemirdzināt jaunas nianšes un individuālās izteiksmes noti.

Nevienmēr izdodas uz skatuves savienot kādu augstāku ideju ar reāla tēla nosacītiem darbības virzieniem. Tā arī šoreiz lugā uz valstiskās ideoloģijas rēķina mazliet pāri nodarīts īstam Rīgas pašpuikam. Var jautāt, kāda vajadzība bija autoram likt viņa mutē replikas par nākotnes Latvijas valsti? Skatuvei tas ieguvums nav, un apmierināt – ja tāda vēlēšanās ir – katra krēsla sēdētāju zālē vēl nevienam autoram nav izdevies.

(Mana atbilde Gulbītim būtu, ka viņš nepazīst "Dvēseļu puteņa" varoņus tik labi kā es. Grīna Miķelsons un mans Adamsons būtu tieši tas no visa bara, kas šo ideju

būtu sevī nēsājis.)

Kā lugas komentāros lasāms, tad arī šinī gadījumā autors nav ticis pasargāts no “tautas” dusmām, bet kārtīgi izbārts par savu vulgāro lugu. Patiesības labad jāpiebilst, ka aistāvēts arī un vairākos gadījumos no veco strēlnieku puses.

Lugas “Pilsoņa Avota lieta” un “Kade pārnāksi, bāleliņ” skar svarīgas mūsu tautas problēmas abpus robežām. Ja luga “Kade pārnāksi, bāleliņ” – gribēti vai negribēti – plānošana par krievu augstā varas vīra Dižlāča nogalināšanu iegūst zināmu satirisku notonējumu, ko vēl vairāk pastiprina sulīgi un eleganti trieptais viesnīcas sulaiņa Pablo Bustamentes tēls, tad Ulža Siliņa drāmu “Pilsoņa Avota lieta” gribētos apzīmēt par viņa nopietnāko darbu.

Komiskie vaibsti, kas piešķirti atsevišķiem tēliem vai kas ieskanas vienā otrā replikā paradoksālā kārtā, palīdz vai skaudrāk saskatīt lugas traģisko kodolu, Šajā skatuves darbā autoram dažkārt veicies: drāmatiskais nervs, kas ievibras jau pirmajā skatā, nekad neatslāpst, tēlu izejas stāvokļi precīzi izgaismoti, viņu darbošanās un attiecība ticama, skatuves mākslas prasību noteikta.

Slavējama autora prasme atturēties no pārspīlējumiem, skatuvei nepiemērotiem propogandas žestiem. Autors arī ar lugas darbībā ieviestiem čekistiem “neizrēķinas”, kā varbūt trimdas psihose saprotamu iemeslu dēļ to prasītu, bet ļauj tiem pašiem atklāt sevi un tā parādīt režīma melus, stīvo dogmatismu un necilvēcību. U. Siliņš arī šinī lugā, blakus krāsainiem salīdzinājumiem, prot pateikt vienu otru dzīves atziņu koncentrētā un spilgtā trāpījumā. Kaut vai, kad čekists Vilks apgalvo, ka mūsu dzimtenē krievu valodu nav obligāti jāmācās, viņa “pretpols” Džons Pītersens atcērt: “Vilka kungs, maizes ēšana arī nav obligāta, to ēd tāpēc, ka bez tās nevar iztikt!”

“Didzis un Sargeņgelis” ir izšķērdīgas fantāzijas apbalvota bērnu luga. Mazs klupšanas akmens ir autoram “ievēlies” gan tikai 7. ainā. Tur danco kanibāli un vāramais katls gaida balto miesas. Protams, šai klišejai Siliņa versijā netrūkst ne komikas, ne drāmatiskās dzirksteles, bet tā mazliet “nobāl” iepriekšējos skatos lasāmo jau saknē oriģinālo “brīnumnotikumu” priekšā.

Aizverot U. Siliņa lugu krājumu, gribas aicināt to atkal atvērt pulku pulkiem citu lasītāju, jo lasīt iespējams mums visiem, lai kur mēs atrastos, ko nevar teikt par skatīšanos, un savā klusā lasāmā stūrī, esot tikai kopā ar autoru un viņa tēliem, būs iespējams atklāt daudz ko tādu, kas bieži vien pazūd izrādes straujā plūsmā. Lugu lasīšana rosina fantāziju dažbrīd pat vērienīgāk nekā citi literatūras paveidi. Par to derētu padomāt arī skolu ļaudīm un bērnu vecākiem.

Diemžēl krājuma iesējējiem gadījušies daži misekļi – sajukušas lappuses, bet cerams, ka lasītāji to pieder.

Par grāmatu raksta arī Nīna Luce Londonas Avīzē:

Ir gandrīz varonība izdot lugas, jo kurš gan tās lasa? Toties mūsu kultūrai tas ir liels pakalpojums. Tāpēc paldies (...) apgādam, kas pirms pāris gadiem izdeva Ainas Vāveres, bet šogad Ulža Siliņa skatuves darbus.

Luga ir vairāk nekā lasāmviela vien, tās uzdevums ir nokļūt uz skatuves. Lai tas būtu iespējams, skatuves darbam ir jāspēj interesēt režisoru. (...) Vai darbs iekļausies skatuvē? Vai lugā nav pārāk liela ainu dažādība, kas tīri tehnisku apstākļu dēļ varētu traucēt darba nokļūšanu rampas gaismā. Vai skatuves darbā nav krasi jūtama kalpojošās (angažētās) literatūras nosliece, kas ne vienmēr spēj saistīt skatītājus? Svarīgi ir arī, vai autora filozofija pārāk nenomāc lugas drāmatiskās vērtības? Vai režisors var atrast arī pats savai mākslas izpausmei nepieciešamos ierosinājumus? Pats zīmīgākais: vai luga spēs piesaistīt skatītājus?

Par Siliņa grāmatā ievietotām lugām šīs rūpes atkrīt, jo visas lugas ir jau uzvestas. Sekojot vecai tradīcijai mēs Austrālijā dzīvojošo autoru grāmatām rīkojam kristības. “Kade pārnāksi, bāleliņ” kristībās krustmāte, rakstniece Erna Lēmane teica, ka pēc prof. Dundorfa atziņas bērni labāk mācoties vēsturi no literāriem darbiem nekā vēstures grāmatām, un šim nolūkam Siliņa lugas kalpo lieliski.

Ar Pirmā pasaules kara latviešu strēlniekiem iepazīstamies lugā “Ķermiemiestiņā”. Nākošā luga “Vēstules no dzimtenes” atklāj Rīgas apstākļus 2. PK. Tad seko “Pilsoņa Avota lieta”, kur darbība norisinās okupētajā Latvijā sešdesmitajos gados.

(...) Siliņam nav balto un melno skatuves tēlu, jo visi ir dzīvi cilvēki, ieskaitot čekistu Černikovu.

Un beidzot “Kade pārnāksi, bāleliņ”, kurā, kā autors pats saka, galvenā ideja pastāv domā, ko mēs darītu dzimtenes atgūšanas labā, ja rastos iespēja vārdus apliecināt ar darbiem.

Izsekojot šādā veidā Siliņa lugām, jāatzīst, ka viņš ir dziļi nacionāls autors. Viņu interesē vispārcilvēciskas problēmas, jo viņš ir pārāk dziļi saistīts ar savas tautas būt vai nebūt. Pie tam Siliņa nacionālā pārliecība neizskan tukšā retorikā, bet tā izaug no autora drāmatiskās vielas apdares.

Runājot par skatuves darbu formu, gribas piezīmēt, ka Siliņš mīl savās lugās drāmatisko problēmu aizvest līdz zināmam punktam, bet atrisinājumu atstāj skatītāja ziņā. No vienas puses tas ir laikmetiski, jo mēs dzīvojam šaubu un neziņas laikmetā, bet tas ir arī mazliet bīstami, tā var kļūt autoram par nevēlamu manieri. (...)

Grāmatas beigās pievienotā bērnu luga šai izdevumā īsti neiekļaujas, kaut arī tā ir ļoti laba bērnu luga.

Atgriežoties pie Siliņa lugu uzbūves, jākonstatē, ka tāpat kā dzīve dibinās uz pretstatiem, tā Siliņš veido savus skatuves tēlus. (...) Vēl gribas atzīmēt Siliņa meistarību dialoga veidošanā.

(...) Gluži nevajadzīga ir Siliņa reaģēšana uz kādu lasītāja vēstuli un tai sekojošās veco strēlnieku autora aizstāvēšanas vēstules, kam ar “Ķermiemiestiņu” kā mākslas darbu nav nekāda sakara. Bez tam Uldim Siliņam kā autoram nekāda “uzsišana uz pleca” nav vajadzīga, lai runā viņa darbi.

Es “Ķermiemiestiņā” nekādas rupjības nevarēju atrast, un, ja kāds nezina, ka

lugā drāmatiskai darbībai ir sava patiesība, kas ne vienmēr atbilst reālai patiesībai, lai nomirst nezināšanā!

Lieki ir arī “Ķemermiestiņa” piezīmēs autora dotie tēla raksturojumi, tie nu būtu jāatstāj režisoru un aktieru ziņā, jo tie taču arī ir mākslinieki.

(Es to darīju rūgtu piedzīvojumu vadīts. Režisors K. Gulbergs Anniņu gribēja pataisīt par Laimdotu. Nebūšot publikai simpātiska.)

Neievērojot minētos iebildumus, “Kade pārnāksi, bāleliņ” ir vērtīgs pienesums mūsu drāmas rakstniecībā. (Luce N. Ulža Siliņa lugas. 1984. g. oktobris)

Lūcija Bērziņa:

Ulža Siliņa lugas.

U. Siliņa aktiera un režisora spilgti dzirkstīgais talants ir pazīstams ne tikai latviešu teātra mīlotājiem Austrālijā, bet par viņa spējām priecājušies arī citos kontinentos izkaisītie latvieši.

Aktiera un režisora dotībām nāk līdz arī rakstnieka talants un kopš 1966. g. latviešu teātra skatuvēs ir parādījušās Siliņa rakstītās lugas. Jau vairāku gadu desmitus Siliņš raksta arī bērnu lugas un kopš 1962. g. viņš smīdina Sidnejas latviešus ar humoristisku skeču savirkņējumiem, ko pasākuši saukt par Kaleidoskopiem.

Siliņa humoristiskie skeči, kaleidoskopa mozaikas veidā pēdējos gados bijuši dziesmu svētku programmās Eiropā un Savienotajās Valstīs. (...) Krājums “Kade pārnāksi, bāleliņ” aptver četras lugas pieaugušiem un vienu lugu bērniem. Lugām pievienotas autora bibliografiskās piezīmes.

Četras lugas ir pietiekams skaits, lai varētu iepazīties ar kāda autora darbiem. Ko mēs šai gadījumā redzam?

Siliņa lugas temati visi skar latviešu dzīvi, sākot ar 1. PK un beidzot ar tagadējo trimdas laiku. Visas nodarbojas ar problēmām, kas latviešiem ir tuvas, gan tās neaizsērēdams, bet ierosinādams lasītāju-skatītāju uz pārdomām.

Siliņa lugas varētu saukt par “modernām” lugām, kurās drāmatiskajam konfliktam piešķirta pavisam nenozīmīga loma, konflikts ir vāji izjūtams, bet lugas balstās spilgti krāsainajā dialogā, ar kā palīdzību autors spēj radīt laikmetam un videi raksturīgu gaisotni. Siliņa lugās konflikts arvien ir iekšējais konflikts, kas risināms vienai personai, kurai jāizšķiras par savas rīcības pareizību. Katru Siliņa lugu papildina un bagātina vairākas blakus personas, kas konfliktā nav iesaistītas, bet lugai dod nokrāsu ar savu oriģinālu, asprātīgu, dzīvu dialogu.

Vienīgā luga, kur Siliņš risina spēcīgu konfliktu, ir “Kade pārnāksi, bāleliņ” – manuprāt formas ziņā vislabāk konstruētā luga. (...) Daumanta Silabekas iekšējais konflikts nav tikai viena latviešu sabiedriskā darbinieka konflikts, tas nav arī vienas organizācijas konflikts, bet tas ir visu trimdas latviešu konflikts (ieskaitot autoru), un

tas dara lugu laikmetīgu, drāmatisku un interesantu.

Romantiskajā un šarmantajā lugā “Vēstules no dzimtenes”, kas ir piedzīvojusi lielus panākumus latviešu skatuvēs, iekšējo cīņu autors liek izcīnīt lugas varonei Annei, piespiežot viņu izšķirties vai precēt neinteresanto Volfgangu Mitriķi, vai iznesīgo leģiona leitnantu Aigaru Melnsilu. Pēdējā brīdī Anne izšķiras par jauno Aigaru, lai gan šāds atrisinājums skatītāju pārlicina tikai pa daļai. Skaistā Anne Birze, kas ir arī gudra un, autoram pieminot, ka viņa ir universitātes mācības spēks, Aigaru Melnsilu pazinusi tikai 24 stundas. Motivācija Annes lēmumam šķiet par vāju. Nepārlicina arī tas, ka izskatīgā un talantīgā Anne varēja saderināties ar Volfgangu Mitriķi, kam autors devis vairākus komiskus rakstura vilcienus.

Lugā “Pilsoņa Avota lieta” autors iekšējā konfliktā ierauj latviešu izcelsmes amerikāņu žurnālistu Džonu Pītersenu (dzimušo Jāni Avotu), liekot viņam izšķirties, vai iemainīt vienreizēju vērtīgu manuskriptu par soda noietnēm Padomju Savienībā pret savas meitas brīvību un izklūšanu no okupētās Latvijas. Kas vērtīgāks – vai manuskripts par tūkstošiem vergu noietņu likteni vai paša meitas brīvība? Šeit autors izvairās no konflikta atrisināšanas un nobeidz lugu, liekot skatītājam pašam izšķirties, kas Pīterenam būtu bijis jādara.

Nekāda īsta konflikta nav autora pirmajā lugā “Ķermiemistiņā”, jo par konfliktu, kas būtu izaudzis no iepriekšējās darbības, nevar saukt lugas beigās piekabināto skatu ar krievu muižnieku Semjonovu. Lugai “Ķermiemistiņā” ir prozas darba drāmatizējuma forma.

Ja U. Siliņš maz uzmanības pievērš konfliktiem un lugu uzbūvei vispārīgi, tad jāizceļ viņa lugu spēcīgais un interesantākais elements – dialogi. Viņa neparasti dzīvā un krāsainā valoda dzirkstī un žilbina un rada skatītāja iztēlē autoram vēlamo noskaņu un atmosfāiru. Tā lugā “Ķermiemistiņā” latviešu strēlnieki ar savu sulīgo, raupjo, laikmetīgo žargonu parāda augošo pašpašapziņu latviešos un liek nojaust Pirmā pasaules kara frontes tuvuma drausmīgo, bet tomēr kādu cerību pilno atmosfāiru.

Lugas “Vēstules no dzimtenes” popularitāte pa daļai izskaidrojama ar vācu okupācijas atmosfāiras radīšanu, kad krievu karaspēka tuvošanās latviešos vēl nekādu paniku neizraisīja.

Ar savu laikmetam raksturīgo žargonu, ko Siliņš lieliski izpētījis, vajadzīgo konfliktu rada skolniece Inga, Annes konflikta izraisītāja.

(Man nekas nebija rūpīgi jāpēta. Es esmu tā laika bērns.)

Lugā “Pilsoņa Avota lieta” okupētās Latvijas žargonu lieto alkoholiķis Pēteris Avots un viesnīcas stāva pārzine Kūkumiene, kas slepeni nodarbojas ar melntirdzniecību.

Pēdējā lugā “Kade pārnāksi, bēleliņ” Pablo Bustamentes runas veids mainās līdz ar lomu, ko viņš ikreiz tēlo.

Lasot Siliņa lugas, paliek iespaids, ka autoram šāda krāsaina dialoga radīšana “dodas rokās” pavisam viegli un nepiespiesti. Tomēr strēlnieku žargons ir tik autentisks (Vija Sieriņa SLB apkārtakstā Ritums atkal domā, ka strēlnieku valoda likusies samākslota), vācu okupācijas gadu latviešu vārdu krājums tik pārlicinošs,

ka grūti iedomāties, ka šāds dialoga nav prasījis pamatīgu sagatavošanas darbu.

Lugai “Ķemermiestiņā” seko garākas bibliografiskas piezīmes, par kurām lasītājs varētu šaubīties vai tādas bija vajadzīgas, jo piezīmēs izteiktie uzskati laika gaitā zaudējuši savu nozīmi.

Luga “Didzis un sargeņģelis” ir pasaka par zēnu, kas sargeņģeļa pavadībā aizlido uz dažādām vietām un piedzīvo raibus notikumus. “Didzis un sargeņģelis” ir latviešu bērnu literatūrā vērtīga luga.

Uldis Siliņš rāda latviešus, kādi ir viņi šodien. Varbūt mēs paši savas dzīves konfliktus nesaskatām un tos nevēlamies redzēt? Vai var pārmest drāmatikām, ka viņš šo konfliktu trukumu mūsu dzīvē ir apgleznojis ar dzirkstīgu, šarmantu humoru? (Bērziņa L. DV Mēnešraksts. 1984. g., Nr. 6)

Skolotāja Vija Sieriņa SLB mēnešrakstā *Ritums*:

Dāvana Teātra festivālam

Pirms pāris dienām man klēpī iekrita vēl pavisam kūpoša grāmata no Koškiņa “krāsns” – Ulža Siliņa “Kade pārnāksi, bāleliņ”. Tā bija tik svaiga, ka to vēl nebija skārusi ne iesējēja adata ne viņa līmes pindzele. Pat vāka nebija, bija tikai apvalks ar vingri uzrakstītu titulu. Izstrēbu saturu vienā rāvienā. Vai bija labs? Tā kā luga no autora piezīmēm (kas bija ļoti intresantas) spriežot, ir jau diezgan apstrādātas apkūlībās, kritiķu graizītas, lietpratēju aizstāvētas un tautas skatītas visās pasaules malās, tad necentīšos sacensties ar ekspertiem. Viens kritiķis var no pirksta izzīst vairāk nekā desmit autoru uzrakstīt. Tad nu gribu atzīmēt tikai savus pirmos iespaidus, lugas lasot.

Vislielāko baudu sagādāja “Vēstules no dzimtenes”, kas, manuprāt, ir nevien paliekošs pienesums latviešu literatūrai, bet arī mūsu nesenās vēstures izpratnei, meistarīgi atveidojot 2. PK gaisotni Rīgā, kur arī pat tai laikā esmu augusi. Tādi tipi kā kalpone Amālija, Bīriņš, Inga var cienīgi nostāties blakām Blaumaņa tēliem.

Manuprāt, kritiķi ir nošāvuši buku, lugu noniecinot, ka tā radusies kādas filmas ierosmē. Videi un tēliem ir tipisks tā laika kolorīts un kā tādi ir autora oriģināls devums. Arī Gēte Fausta sižetu aizņēmas.

“Ķemermiestiņš” nepārlicināja, un strēlnieku valoda likās kaut kā samākslota. Autoram nebija izdevies Ķemeru Anniņā iepūst dzīvību. Visizteiksmīgākais šķita igaunis Kurats.

“Pilsoņa Avota lietā” darbība ritēja ļoti spraigi, un varoņu dilema bija spilgti izgaismota, bet interesantākais tēls arī šai lugas darbībai mazsvarīgā Kūkumiene, kas lieliski parādīja padomju cilvēka rakstura īpašības. (...)

“Kade pārnāksi, bāleliņ” ir vienīgā luga, ko esmu redzējusi uz skatuves, un tā mana iztēle jaucās ar aktieru interpretāciju. Vai tas labi vai slikti – par to var debatēt. Situācija laikmetīga, komplicēta un savā ziņā sirrealistiska, jo trūkst izskaidrojums atkārtotajās skatam.

Un beidzot, “Didzi un sargeņģeli” lasot, nopriecājos, ka šī gada Sidnejas pamatskolas un 6. klasēm būs lieliska izspēlēšanās un skatītājiem oktobra sarīkojumā

sirsnīga izsmiešanās šo lugu skatoties. (...)

Ņemot vērā izdošanas nekomerciālos apstākļus, grāmatas apdare ir ļoti laba un bija tiešām vērts to lasīt. Gaidīsim, kad parādīsies Siliņa pārējās lugas, ir sevišķi Kaleidoskopi.

Un visbeidzot Rasma Birzgale Laikā, cita starpā raksta:

Kade pārnāksi, bāleliņ.

Uldis Siliņš, līdzīgi savam laika biedram un kollēgam Gunāram Griezēm Sanfrancisko iepazīšies ar teātra prasībām tieši darbā. Jādomā, ka tieši tāpēc viņš pievērsis īpašu uzmanību veiklam, apsviedīgam dialogam un rautam darbības risinājumam, kā arī izmantojis vienu otru drāmaturģijas “triku” skatītāju intereses kāpināšanai. Krājumā oriģinālākie darbi ir “Pilsoņa Avota lieta” un “Kade pārnāksi, bāleliņ”. (...) Siliņam izdevies jo iespaidīgi notēlot “draudzīgo parunāšanos” čekā, kā arī uzburt baiļu un izspiegošanas gaisotni, kas paņem padomju cilvēku gan trūcīgā komunālā dzīvoklī, gan lepnā tūristu vienīcas istabā.

Ne tik pārlicinoši autoram īstenojas autora ieceres lugā “Kade pārnāksi, bāleliņ”. Var jautāt (...) vai tiešām nepieciešama slepkavība vai terora akts, lai apliecinātu dzimtenes mīlestību? Vai šāдай slepkavībai ir vispār kāda jēga? (...) Te slēpjas lugas argumenta galvenais vājums.

(Laba iebilde, bet autors uz šo lietu skatās no cita redzes leņķa. Kaut kas ir teikts par Daumanta patriotiskām runām, kas viņam tagad būtu jāapliecina ar darbiem. Mana kļūda, ka es neesmu citējis nekā no viņa runām. Tas ir lugas mīnus)

(...) Lugas personāžs sarunu gaitā aizskar vairākas nopietnas trimdas sabiedrības problemas. Diemžēl, tas notiek tikai ar dažām virspusējām frazēm, pie tam diezgan juceklīgā veidā. Arī te varētu vēlēties dziļāku ieskatu un skaidrāku domu līniju. Citādi luga veidojas drāmatiski spraiga ar daždažādiem pārsteiguma momentiem, kas līdzīgi atjautīgam kriminālstāstam neļauj skatītāja interesei ne mirkli atslābt.

Pie pārsteigumiem jāpieskaita arī mīklainā sulaiņa identitāte. Tāpat kā J. B. Prīstlija pazīstamā luga “Inspektors nāk”, tā arī Siliņa “Kade pārnāksi, bāleliņ” beidzas tur, kur sākās, šoreiz tik ar reālās personas ierašanos notikuma vietā. Citiem vārdiem, iepriekšējos skatos redzētais Siliņa sulainis tāpat kā Prīstlija inspektors ir bijuši tikai cilvēka sirdsapziņas balss.

Līdz šim visplašāk izrādītais Siliņa skatuves darbs ir komēdija “Vēstules no dzimtenes”, ko pats autors jokodamies apzīmē par zagtu. Četrdesmito gadu vidū Ņujorkas Brodvejā ievērojamus panākumus guva Normana Krasnas luga “Dārgā Rūta”. (...) Lugas sižets un spilgtie raksturi iekaroja vietu arī filmā, kas tad nu ierosinājusi Siliņu notikumus lokalizēt un pārcelt intrigu uz Rīgu 1943. gadā.

Šī katrā ziņā bijusi laimīga doma, jo latviešu leģionārs un Kurzemes cietoksnis ir jēdzieni, kas izraisa mums īpašas sajūtas, piešķirot vieglajai amerikāņu komēdijai jaunu smeldzīgu dimenziju.

Luga “Ķemermiestiņā” tēlo latviešu strēlnieku izdarības kādā atelpas brīdī frontes aizmugurē. Autora piezīmēs Siliņš pastāsta savu aizraušanos ar šo laikmetu. (...) Apgūtie materiāli tad nu iestrādāti romantiskā spēlē, kas saista ar laikmeta kolorītu un krāsainu tipa galeriju.

Jāpiebilst gan, ka šie tipi nav visai oriģināli. (...) Ķemeru Anniņas amerikāņu variantu, t.i. krogus meitu ar “zelta sirdi” esam skatījuši neskaitāmās kovboja filmās. Taču visiem, kas kādreiz aizrautīgi dziedājuši “Ķemermiestiņu” var interesēt Siliņa versija par šīs daudzzinātās sievietes likteni.

Strēlnieku dzīres, “prieki un bēdas” Anniņas rītenkrogū notēlotas dzīvi un ticami. Vienīgi slepkavība pēdējā cēlienā labi neiederas vispārējā ar vieglu sentimentu iekrāsotajā gaisotnē.

“Didzis un sargeņģelis” ir pasaku luga 8 ainās. Katra aina parāda kādu dēku, ko piedzīvo 11 gadus vecs puika Didzis un viņa sargeņģelis, kurš izskatās kā vīrelis ar vecu novalkātu cepuri, apnēsātiem vadmālas svārkkiem, ar ne sevišķi baltiem spārniņiem un gaismas apli, kas galīgi sašķobījies.

Šis engelis ir pavisam neizdarīgs un bieži nonāk ar Didzi mainīgās lomās, t.i. zēnam jāglābj viņš no visādām nepatīkšanām. (...) Tas viss izraisa komisku situāciju, ko vēl izceļ un papildina teksta asprātības. (...) Luga uzrakstīta bez didaktikas. Viss, ko Didzis iegūst no saviem raibi raibajiem piedzīvojumiem ir veselīgs miegs. Protams, modernā bērnu literatūra jau nekādu ētisku pamatdomu neprasa, taču lasītājam, kurš audzis Brigaderes un latviešu tautas pasaku gaisotnē, šī elementa varbūt tomēr pietrūks.

Lugām pievienotas samērā plašas autora piezīmes, kas ne tikai sniedz faktus par darbu iestudējumiem, bet arī atklāj paša autora vēlmes, spriedumus, gandarījumus utt, tā sagādājot vēl pamatīgāku ieskatu viņa personībā.

Latviešu preses biedrības un SLB apgāda propagandas raksts *Ritumā*.

Uldis Siliņš un viņa lugas.

Uldis Siliņš ir nevien pazīstams, bet vēl vairāk – viņš ir iecienīts pie mums Austrālijā un visā brīvajā pasaulē. Pie tam trīskārtēji – kā lugu rakstnieks, aktieris un humora žurnāla “Rūgtais Apinis” redaktors. (...) Vēl nesen Jaunajā Gaitā iespieda Siliņa jaunāko lugu “Kade pārnāksi, bāleliņ”, kopā ar plašu interviju, tādēļ ir grūti par mūsu slavenību kautko jaunu teikt. Viņu pašu iztaujāt nav viegli, jo no maizes darba Telekoma Benkstaunas birojā viņš dodas tieši mēģināt Teātru festivāla lugu “Sidraba šķidrauts” vai Minstertes dziesmu dienu lugu “Kurrpurrū” vai arī pabēg, lai rakstītu jauno lugu 34. KD Tasmānijā, vai lasītu pēdējās korektūras RA 57. numuram.

Varbūt kāds iedomāsies pajautāt, kāpēc par tik pziestamu un aizņemtu personu vēl jāraksta? Nu protams tādēļ, ka Latviešu preses biedrības un SLB kopējais apgāds izdod U. Siliņa lugu krājumu, kas 346 lpp. ietvers 5 lugas, autora piezīmes, Ausmas

Mednes rakstu, fotogrāfijas un Džema Krīva zīmētu autora portretu.

Grāmatu domāts kristīt Austrālijas latviešu teātru festivāla laikā. Tā iespīšanās un salikšanās 7 dienas nedēļā iesaistīti 20 aktīvi un mazāk aktīvi sabiedriskie darbinieki ar SLB valdes priekšsēdi Vidvudu Koškinu priekšgalā, kura uzdevums ir nevien rūpēties par grāmatas pavairošanu 400 eksemplāros, bet arī par klausinieku pārdināšanu.

Kāds gudrs vīrs ir teicis, ka mākslinieks nevar radīt viens bez sabiedrības atbalsta. Tādēļ aicinām atbalstīt Uldi Siliņu, izpērkot visus lugu sējuma eksemplārus, lai viņam rodas spars un sajūsma rakstīt jaunas lugas otram sējumam. Piesakoties laicīgi līdz festivālam sējums maksās \$ 13.00, vēlāk – \$15.00.

KĀDS VELNS MANI DĪDIJA LĪST UZ TĀS GALERAS

Šis teksts ir no Moljera lugas *Skapēna nedarbi* un attiecas uz mani. Šogad Kultūras dienas ir Tasmānijā, kur latviešu pulciņš ir ļoti mazs un tāpēc rīcības komitejā ir kooptēti arī daži ārstatnieki, kā piemēram mana drauga Zemīša laulene Ināra.

Es tieku aicināts rakstīt KD lugu, un es, trešās šķiras plānprātiņš, apsolu!!! (Varētu teikt: pirmās šķiras plānprātiņš, bet man šķiet, ka trešā šķira ir plānprātīgāka nekā pirmā) It kā man nebūtu diezgan, ko darīt! *Rūgtais Apinis, Tu esi Minsterē, mans draugs, Kaleidoskops 1984*, arī Aspazija nevar bez manis iztikt *Sidraba šķidrautā*.

Šis tas galvā, šis tas uz papīra, bet luga nerakstās. Lūdzos Inārai: *Neturi mani pie vārda. Es spēju uzražot tikai mēslu!* Visi mani lūgumi un argumenti krīt uz kurlām ausīm. Zemītis ir noprecējies granīta gabalu. Man tiek darīts zināms, ka rīcības komiteja no manis sagaida lugu un raibo uzvedumu arī, abus SLT izpildījumā.

Nu ko, es esmu ķezā.

Viens no maniem projektiem bija kādreiz rakstīt par Tomsonu Gusti. Varbūt stāstu, varbūt lugu, varbūt nerakstīt nemaz.

1930. gados Carnikavā pāri Gaujai uzcēla dzelzceļa tiltu. Pie tā strādāja arī kāds jauns students, Guste viņā samīlējās, abi norunāja precēties, bet tikai tad, kad līgavainis būs pabeidzis studijas. Līgavainis beidza studijas, apprecēja kādu citu, un Guste sajuka prātā.

Vācu laikā, kad sākās mentāli slimo pacientu nogalināšana, Guste līdz ar citiem slimniekiem bija kaila dzīta pa sniegu uz nošaušanas vietu. Bet dažkārt slimniekus bija iespējams izglābt, ja viņus izņēma no sanatorijas un turēja mājās. Šī nu bija mana izmisumā izvēlēta tēma.

Manā lugā (virsraksta vēl nebija) iespēja glābt meitu tiek piedāvāta arī Gustes tēvam, vietējam policistam Akmenim, ļoti nesimpatiskai personai.

Kad pērkona negaisa laikā policijas leitnanta Ģirta Akmeņa viesistabā ierodas misteriozais Dr. Sauleskalns, nav grūti uzminēt, ka Ģirta dzimšanas dienas svinībām būs neparastas beigas.

Pamazām atklājas, ka visiem svinību dalībniekiem ir kāds rūpīgi glabāts noslēpums, kas izrādās viens ar otru saistīti. Vai Dr. Sauleskalns ir psihiatriskās

slimnīcas ārsts vai Tā Kunga eņģelis, tam pirmajā variantā īstas atbildes nav.

Es lugu nosaucu par *Ir akmeņi raud – vingrinājums minorā*.

Luga oriģinālā versijā tika iespiesta Jaunajā Gaitā un Dr. V. Hausmaņa *Trimdas lugas II*. Tā ir uzvesta Austrālijā, Kanādā, ASV, Zviedrijā, Anglijā un arī Latvijā. Pēc *Vēstules no dzimtenes* šī ir mana visvairāk spēlētā luga.

Pirmās versijas teksts mani nekad nav apmierinājis, un es lugu 1990. gados uzrakstīju angliiski – *Even stones cry* un to, ņemot par pamatu, uzrakstīju otro latviešu variantu, kas tika izdots *Ievandas apgādā*, 1998. g. Rīgā.

Dr. Sauleskalns kļuva Dr. Eņģelis no angļu *Dr. Angel*.

Režisors Imants Sveilis, jaukā sadarbībā ar autoru, aktieriem martā uzved *Kaleidoskopu*, 1984.

Tikai pirms septiņiem mēnešiem likās, ka kaleidoskopi Sidnejā savu laiku varētu būt pārdzīvojuši, raksta A. Ploriņa AL. Par to, ka tas tā nav, liecinās katrs šī gada martā izrādītais Ulža Siliņa rēvijas apmeklētājs. Kaleidoskopa 1984 apmeklētājus pārsteidza un sajūsmināja jaunu ideju bagātība, liels parodiju birums, jau vairāk izsmalcinātas asprātības iezīmes satīrā un humorā, un mūsu labāko aktieru spraigā spēle: izlases ansamblis, tikai 11 tēlotāji, ieskaitot Melburnas viesi (J. Zemīti) un Uldi Siliņu pašu palīgiem, pilnībā izmantoja skopos dekoratīvos līdzekļus (aktieru karikatūrām apzīmētas atvelkamas un aizvelkamas plāksnes, podiumus, klučus sēdēšanai un dažāda rakstura zīmējumus) bija izveidojis krāsu bagātu, dzīvu izrādi, kurā gandrīz nebija nemaz atslābuma, pelēkuma. Prieks un labsirdīgs humors (arī satīrā) dzirkstīt dzirkstīja no asprātīgā teksta brīvi plūstošā valodā.

Kaut arī ar dažām asākām bultiņām prologā minēta doma, ka “trimdas sabiedrībai nav vairs šances, ja nerādīsim mazliet tolerances”, caurmērā noteica arī visa Kaleidoskopa raksturu.

Pilns prologa dziesmas teksts:

*Sveiks, sveiks, hallo,
Kā klājas jums?
Ir prieks jūs redzēt
Šeit pie mums,
Lai pildās nams
Kā bišu strops-
Ir Kaleidoskops 1984!*

*Te rādīts tiks,
Kas bijis, būs,
Vai Riten's atkal*

*Priekšnieks kļūs?
Kurš kuram ienaidnieks,
Kurš draugs,
Kam pa galvu jauks?*

*Bet trimdas sabiedrībai nav vairs šances,
Ja nerādīsim vairāk tolerances!*

*Viens otru noliek,
Zākā, peļ
Un pielūdz savu
Zelta teļ'
Un teic uz savu
Savieti:
Kas tu par pravieti!*

*Ak, Kungs un Dievs,
Ak mī un žē,
Vāc naudu atkal
LĀ JOT ZĒ,
Un draudzes
DV, LFN –
Lai iet pie veln'.*

*Bet tautas nākotne ir jūsu rokās!
Tik muļķīt's ziedo, gudrais pazūd kokos!*

*Kur ubi ben',
Tur ir patrī,
Kur Jānis – Džons,
Un Jāna – Džīn'.
Un svešums zied un
Svešums zeļ –
Kā lai to peļ?*

*Sveiks, sveiks, hallo,
Kā klājas jums?
Ir prieks jūs redzēt
Šeit pie mums,
Lai pildās nams
Kā bišu strops –
Ir Kaleidoskops 1984!*

Skečs *Tobago* SLT uzvedumā *Kaleidoskops* 1984. No kr. – Valda Līce (preī Apelim), ar grabuļiem rokās Ivars Apelis, Ēriks Suķis, pārējās neatpazītas. Attēls no SLT arhīva.

Tā Lijas Veikinas parodija melodeklamācijā (jauka saskaņā ar Ērika Luča klavierpavadījumu) par Ellu Kreišmani un Pīlādžkoku bija uzjautrinoša patīkama, un tās rezultātā autore grāmata būs drošvien jau izpirkta, turpina A.Ploriņa.

Patīkama?!! Ja es būtu zinājis, ka Kreišmane ieradīsies uz pirmizrādi, melodeklamācija rampas gaismu nebūtu ieraudzījusi. Tiesa, es viņas stāstu grāmatu augsti nevērtēju, bet, Dievs, cik man bija neērti! Es tiešām brīnos, ka recenzenti nepienagloja mani pie masta.

Pēc izrādes es centos no viņas turēties prom, cik tālu vien iespējams.

Te būs no mana *Es un pīlādžkoks* tikai viens pants. Spriediet paši!

*Es sēžu dārzā zem pīlādžkoka,
Te kaut kas man uz galvas birst!
Vai pīlādž og's? Nē, pelēks zvirbul's,
Kā drikst viņš man uz galvas ...*

Gluži meistarīgs bija Ivara Apeļa veidotais, mazliet stilizēts un modernizēts

nemirstīgā Blaumaņa Joskes tips parodijā par Franku Gordonu. (Franks Gordons, žurnālists no Izraēlas, bija lekciju turnejā pa Austrāliju.)

Skečā “Utfarten un Infarten” Anita Apele jo sekmīgi akcentēja Ileānas Pētersonas personības raksturīgumu.

“Graši dzied” – ļoti sirsnīga, draudzīga Ivara Apeļa un Ulza Siliņa parodija dziesmā.

Arī ar Tobago mums vēl ciešas saites, saskaņotām kustībām dejā jaukas, graciozas Tobago meitenes bija Anita Apele, Lija Veikina un Ilona Sauka-Brūvere.

Un ar Sidnejas kantīnes Kungu tēju (konjaks plus tēja) Jānis Grauds iekārdināja skatītāku rindās pat dāmas.

Pilns humora un asprātības L. Veikinas un J. Zemīša izpildījumā bija papagaiļu ieteikums mūsu valodas saglabāšanā skatā “Putnos mūsu nākotne”.

Skatītājus savaldzināja parodija par mūsu etniskā raidītāja programmu “Mazs bij tēva novadiņis”. Atmiņu stāstījumā visas vietas, apkārtne, visi notikumi “pamazināti” tādā mērā, lai tie ietilptu mazajā, tukšajā, neievērojamā, bet ļoti mīļajā Aizdurves pagasta telpā.

*Tāds tukšums,
Nav itnekas,
Tāds tukšums,
Bet cik mīļš man tas!*

Programmas pieteicējs (U. Siliņš) – lēns, nopietns un it kā lētticīgs – ļoti komisks. L. Veikina raidītāja mikrofonā ar tādām nomaļnieku, aizdurviešu balss nokrāsām, ka likās slatītāji nevarēs beigt smieties.

Turpretī skečs “Tālavas taurētājs” bija kā vilks jēra izskatā, ļoti skaudra satīra par to, kā Tālavas taurētāja situācijā reaģētu šīs dienas latvietis. Intervētāja (U. Siliņa) nopietnos jautājumus par taurētāja atmiņām, pēdējais (J. Zemītis) senlatviešu karavīra apģērbā tikpat nopietni un ar lielu atsaucību atbild – tikai te visi pazīstamie ideāli ačgārni.

J. Zemīša veidotā Tālavas taurētāja atklātība, lietišķums bez pārspīlējuma, bet ārkārtīgi komiski; arī intervijas kulminācijā, viņam uztraucoties par to, ka pūsdams to “sasodīto tauri” nebija dzirdējis, ka viņam piedāvāts zelts.

Ar sevišķi gaišu humoru un asprātībām publiku nebeidz smīdināt svešu tautu “Brūtgānu izglītošana” latviešu paražās un tradīcijās.

U. Siliņa lieliski uztvertās indiešu, itāļu un japāņu īpatnības tikpat lieliski iedzīvinātas skatuvē.

I. Apelis – nopietnais, pieklājīgais un centīgais japānis Kanaka Micubiši, J. Saldums – dzīves priecīgais, bezbēdīgais itālietis Salvatore Tuttfritti un par pēdējā izdarībām šokētais, savā īpatnējā kultūrā izsmalcinātais indietis Ramons Čaravamuttu – U. Siliņš, skolotāja – L. Veikina (Alma Rijaspriekša).

Visu saspēle ļoti dzīva, pilna asprātīgām komiskām situācijām, Jānim Saldumam

padarot skeču sevišķi baudāmu.

Divertimentos par pazīstamo sludinājumu temu "Kiss a non-smoker and taste the difference" (Noskūpsti nesmēķētāju un izbaudi starpību) visās variācijās publiku smīdināja Ilona Sauka-Brūvere.

Nepārspējams franču akcents un temperamentīgas izdarības, L. Veikinai nesātīgi šķaidoties ar smaržām, skečā "Franču smaka".

Savā ziņā iespaidīgs laika kavēkļa numurs bija "Beverīnas dziedonis", Imanta Līča roka stilā komponētā mūzika, labi iestudētā, izteismīgi L. Veikinas, A. Apeles un U. Siliņa roka ansambļa izpildījumā.

Senlatviešu muzikālo grāvēju parādē No 5 – Bļāviens no loga.

Dziedoņu grupa ar koklēm kā ģitārēm rokās:

*Zaļi meži, lillā sili,
Vidū Beverīnas pile,
Apkārt vijas uguns josta,
Estipois tur siro posta,
Beigas klāt, ja ne rīt, tad parīt,
Ko būs līdzēt, ko būs darīt?*

*Puse jau uz nāves gultas,
Tā kā spāres lido bultas,
Piles pakšķi deg kā sārti,
Kara cirvji kapā vārtus
Vai, vai, vai un trim, trim, bimbā,
Esam ķezā, esam dimbā!*

Beverīnas dziedonis izlēc no aizkulisēm:

*Izlec logā zilās džinās
Dziedonis no Beverīnas,
Bārdu apaugušu žokli,
Rokā dižo vaidu kokli
Vai, vai, vai un trim, trim, bimbā,
Kurš ir ķezā, kurš ir dimbā?*

Visi:

*Igauņpuikām pazūd duka,
Sitamie iz rokām šļuka,
Platas acis, vaigi pālsī –
Kas par atbaidošu balsi!
Štopē nost! Spied ciet to tauri!*

Muti ciet! Ak, kas par bļauri!

*Mežos pazūd vīri sveši,
Estipois uz Valku ķešī.
Augstu logā, zilās džinās
Dziedonis no Beverīnas
Tāpat vien ar balsi tīru
Pieveic rungu, pieveic vīru.*

*Lūk, tur stāv viņš zilās džinās
Dziedonis no Beverīnas,
Bārdū apaugušu žokli,
Rokā dižo vaidu kokli
Vai, vai, vai un trim, trim, bimbā,
Nav vairs ķezā, nav vairs dimbā!*

Beverīnas dziedonis biju es.

Ērika Luča klavieru pavadījums pavisam piesaistīja publikas uzmanību.

Jānis Grauds interesanti un imponanti pieteica skatus, par tiem ar komentāriem jau iepriekš intriģējot skatītāju, bet viņam vēl stipri manāma galotņu noraušana vārdiem.

Tradicionālā klaču skatā – šoreiz atkal Luidži frizētavā – skatītājs gan dzirdēja L. Veikinas balsi, bet pašu ar bālu grīmu un gaišu parūku bija gandrīz grūti sameklēt skatuvē ar tādu pašu fonu. Šeit krāsainākā mundierī tērptajai A. Apelei vismaz vizuāli nebija pretspēlētājas.

Bet mīnusu šai izrādē bija tik maz, ka tie rēvijas labo kopiespaidu nespēja mazināt. Katram skatītājam šai rēvijā bija par ko smiet, par ko padomāt, un katrs skatītājs tādu Kaleidoskopu gaidīs atkal. (Ploriņa A. Siliņa Kaleidoskops. AL, 1984. g. aprīlis)

SLT vēlreiz uzved manu *Vēstules no dzimtenes*.

Šoreiz režisore ir A. Apele. Izņemot abus Apeļus, J. Saldumu un J. Pelšu, I. Sauku-Brūveri, visi pārējie ir jaunie.

Par izrādi A. Ploriņa, cita starpā raksta:

Visi Sidnejas latvieši, kuri šogad apmeklējuši SLT izrādes, Džordža Orvela pareģoto baigo 1984. gadu ievadījuši ar priecīgu prātu un gaišiem smiekliem. Martā skatītājus sajūsmināja Kaleidoskops, aprīlī Daugavas Vanagu dienās komēdija “Vēstules no dzimtenes”. Abu sekmīgi jautro uzvedumu autors ir U. Siliņš. (...)

U. Siliņa asprātīgie dialogi, notikumu plānojums un aktieru krāsainā, dzīvā

saspēle izraisīja smiekļus publikā un aplausu šaltis pat cēliena vidū. (...) Ansamblis pavisam ātri tika pāri mazam gausumiņam un spraigais, dzirkstīgais dažādu nokrāsu un akcentu bagātums lieku reizi pierādīja A. Apeles spējas režijā.

U. Siliņa "Vēstules no dzimtenes" publika silti apsveiks katrā laikā, bet jo sevišķi piemērota šīs komēdijas izvēle bija DV Dienu programmā. (Ploriņa A. Vēstules no dzimtenes. AL, 1984. g. jūnijs)

Starpbrīdī pie manis pienāk Nina Luce, ne apsveikt, bet provocēt un smīnīgi paklusām saka: *Tad esi gan sarakstījis mēslu!* (Varbūt, ka viņa teica "sūds", – precīzi neatceros.) Es atbildu: *O jā? Pasakiet to skaļi zālei.*

Cik atceros, tad izrāde bija apmierinoša, bet tad man ir ļoti kritiska acs. Sevišķi mani kaitina neprecīzi atdotie teksti. Asprātības tad ir praktiski zemē nomestas. Es esmu novērojis, ka, pat ja aktieris teikumā samaina vārdu kārtību, joks ir pagalam. Bet mēģini to iestāstīt!

Par 1. DV dienām Austrālijā raksta AL arī A. Zariņš:

DV dienu rīkotāji teātra izrādei zinīgi bija izraudzījuši U. Siliņa 3 cēlienu komēdiju "Vēstules no dzimtenes". Kaut pirms gadiem jau Sidnejā redzēta, izrāde kopā ar viesiem bija pulcējusi 260 skatītāju. Bij. leģionāriem un vecākai paaudzei sirdis sildīja kara laika tēma ar cīnītājiem, spekulantiem un "UK" vīriem, bet pāri visam gozējās U. Siliņa humors. Skatītāji reaģēja katrai rindai un brīžiem bija jābaidās, ka ar smieklu brāzieniem sakaitinātie kaimiņi neaicina policiju. Izrādes beigās skatītāji un aktieri ar aplausiem sumināja klāt esošo lugas autoru. (Zariņš A. Pirmās DV Dienas Austrālijā. AL, 1984. g. maijs)

Ar M. Zīverta *Kurppurrū* mēs piedalāmies AL 24. TF Sidnejā. Esam pamatīgi strādājuši, kaluši Zīverta tekstu *verbatim*. Viņa valoda ir īpatnēja, pagrūti iegaumējama. Man ir stāstīts, ka Zīverts, spēlējot savās lugās, nemaz sava rakstītā teksta īpatnības neievērojojot.

Antijs nav *mana loma*, bet es mēģinu darīt to labāko. Ja es nevaru būt labs, tad vismaz jāmēģina neizgāzties.

Nospēlējam. Grāmatā *Spārnotie gadi* rakstīts:

Nevarēdams tehniski izkārtot pēdējās ainas aizvešanu un parādīšanu Vācijā. I. Sveilis to bija atmetis. Tas atņēma Zīvertam raksturīgo prātojumu kopsavilkumu, ar ko viņš "šo laiku pasaku" bija pacēlis filozfiskā plāksnē, nostatot cilvēku dzīves blakus universam.

Pirmizrādē šī aina bija un, cik atceros, tā uz mūsu skatuves sagādāja problēmas.

Par mums Ploriņa cita starpā raksta:

Ulda Siliņa viscaur smalkiem vaibstiem iezīmētā spēlē risinās Antija iekšējais konflikts starp dziņu atsaukties labam darbam, cilvēciskam aicinājumam un

dziņu bēgt “bušā”, bēgt no visa tā, kas viņu apgrūtina. Momenti, kad jātēlo spēle spēlē, no aktiera prasa it sevišķi daudz, un U. Siliņa Antijs pārliecināja arī tad. Pat vissmagākajos brīžos ar Abigailu skatītājs juta zināmu emocionālu Antija distanci, padarot Abigailas šaubas par viņu abu laimi ticamas un piešķirot izrādei intriģētājus asprindzinājuma momentus.

Tikai retrospektīvi tas Antijs, kurš klaidoņa izskatā ieradās policijas iecirknī 1. ainā, rakstura izpausmē bija pārāk primitīvs, pārāk gauss un tūlīgs iepretīm tam īstajam Antiņam, kuru pēc tam ļoti izturētu redzējām pārējās ainās.

Abigailu vienkārši varētu interpretēt kā sarūgtinātu, histerisku sievieti-vecmeitu, bet Lija Veikina brīnišķīgā saspēlē ar Uldi Siliņu, iejūtīgi reaģējot Antiņam, pamazām vien attina viņas nelaimīgās dzīves uztīto kamolu, ļaujot kaut kur dziļi Abigailā saskatīt gaišu siltuma izstrāvotāju kodolu.

Notikumos labi iekļāvās un apmierināja cilvēcības un filozofiskas pieejas līdzsvarojošs Jāņa Grauda dotajam Abigailas ārstam Garikam. Intensīvi spēles momenti, kas sevišķi saistīja, bija dialogs ar Antiju par Abigailas slimības stāvokli.

Pavisam mazo praktiskā policijas serežanta lomu raksturīgi, bet pārāk steidzīgi veica Juris Zemītis. (Ploriņa A. Prieks un skumjas. AL, 1984. g. jūlijs)

Atceros pēc izrādes sarunu ar *Londonas Avīzes* korespondenti N. Luci. Viņa esot nākusi pārliecināties, vai es lomu varot veikt. Jā, varot un turklāt labi.

Es redzu no abu Klausu sejām (ALT), ka viņi tā nedomā, bet ir par daudz smalkjūtīgi, lai teiktu to skaļi. Viņi mani salīdzina ar G. Graudu, un no šāda salīdzinājuma es varu iznākt tikai zaudētājs.

Vēl TF piedalās ALT ar J. Viesiena *Jānis Reiters*, režisors G. Klauss un ALTA ar F. Hochvelderu *Bēglis*, režisors M. Bumbieris.

Svētos rakstos stāv rakstīts: kas meklē, tas atrod. Kādreiz izdodas šo to atrast arī bez meklēšanas, kā piemēram, A. Zariņa rakstu par festivāla sākumiem.

24. TF skatuvē redzēja mūsu teātra dūzus. Melburniešus reprezentēja Dzintars Veide, Guna Kūlniece. Māra Kaziņa, Gustavs Grauds, Gunārs Klauss, adelaidiešus – Ilga Puide un Miervaldis Bumbieris, sidnejiešus – Lija Veikina, Uldis Siliņš, Jānis Grauds un Juris Zemītis. Arī gados jaunākie: adelaidietis Jānis Lindbergs un melburnietis Ero Pūpēdis ir piedzīvojuši skatuvnieki. Tomēr izrādes noskatījās nepilni pāris simti.

Kas atbaidīja mūsu teātra cienītāju tautiešu saimi? Lugu nopietnais raksturs, mazais tēlotāju skaits, garā nedēļas nogale ar golfu un makšķeri, dzimšanas dienu svinības, Saules Jostas ansambļa divas izrādes, Shell Folkloric festivāls, vecuma nespēks, nakts tumsa?

Vai varbūt vēl kāds cits un vēl nozīmīgāks aizbildinājums?

Kurpurrū izrādes pēdējā cēlienā zālē ievērojās skābu kāpostu smarža. Skatītāji sprieda, ka Antijs (Uldis Siliņš) Abigailai (Lijai Veikina) pudienās pa īstam sācis sautēt kāpostus. Tā būtu bijusi otrā reize, kad SLT izrādē pa īstam ēd kāpostus. Pirmoreiz tos vārīja Kārlis Gulbergs “Omartijas kundzes” izrādē.

Šoreiz smarža nāca no SLT saimnieču festivāla teātrniekiem gatavotajām vakariņām. Tad, ak nelaime, zālē sāka spiesties piedeguma dūmi, uz ielas sāka skanēt policijas mašīnu un ugunsdzēsēju sirēnas. Aktieri tomēr nezaudēja nervus, skatītāji palika sēdot, tikai pāris ziņkārīgo aizņonoja paskatīties.

Noskaidrojās, ka aizdedzies šokolādes veikaliņš, kas atrodas tieši aiz latviešu nama skatuves. Festivāla veterāni ar labāku atmiņu teicās atceroties, ka šokolādes veikals ar noslēpumaino nosaukumu Treasure Island jau esot dedzis kādā no iepriekšējiem festivāliem.

Pēc Kurrrpurū izrādes LPB un SLB kopējais apgāds bija sadomājis kristīt tikko izdoto U. Siliņa lugu krājumu Kade pārnāksi, bāleliņ. SLB valdes priekšsēdis teica runu, kamēr kūmās stāvēja Erna Lēmane un Juris Zemītis. Pēdējais tomēr daudz pie vārda netika. Ernas Lēmanes kristību uzruna skanēja apmēram šādi:

Tu esi kristībās, mans draugs! Cik šādu grāmatu kristību Austrālijā ir noticis, to zina tikai Aleksandrs Zariņš. Man tiešām žēl, ka šīs svarīgās ceremonijas nekur nav dokumentētas. Nākotnes kultūrvēsturniekiem no tām būtu pirmās šķiras materiāls, ne tikai grāmatām, bet arī kaleidoskopiem.

Grāmatu kristīšanai mācītāji ir pretī. Kristīt varot tikai cilvēku, bet iesvētīt varot kā grāmatu, tā cilvēku, māju un jaunas mašīnas riepas. Šai gadījumā būtu pavisam loģiski, ja Ulža grāmatu svētītu, jo viņa lugas ir savā laikā jau kristītas, pat ugunskritības pārdzīvojušas – uz skatuves.

Pēc prof. Dunsdorfa domām jaunieši vēsturi mācās no daiļdarbiem. U. Siliņa repertuārs pilnīgi aizvieto vēstures grāmatas. Ķemermiestiņā attēlo 1. PK., Vēstules no dzimtenes – 2. PK. Kade pārnāksi, bāleliņ izsaka mūsu trimdas varoņu garu un lustīgu dzīvošanu. Lugas iespiežot, autors ierāda, ka viņa gabali ir mākslas darbi, ko aktieri uz skatuves nolaiž dibenā. Aktieri domā, ka skatītāji tagad redz ar kādām briesmām viņiem uz skatuves jātiek galā, tā sakot, no drabiņām jāiztaisa mākslas darbs.

10. jūnijā Latviešu namā notika Austrālijas latviešu teātra apvienības pārstāvju sanāksme. Adelaides latviešu teātra ansambli pārstāvēja M. Bumbieris un J. Lindbergs, Austrālijas latviešu teātri – G. Grauds, G. Kūlniece, J. Kūlnieks, G. Klauss un E. Lēmane, SLT – I. Sveilis, K. Gulbergs, A. Siļķēns. L. Zemgale, K. Ābeltiņš, V. Dortiņa un E. Rodze-Ķīsele.

Galvenie lēmumi: 25. TF rīkos Adelaidē un līdz tam sagatavos brošūru par aizvadītajiem festivāliem, LAAJ Kultūras daļai iesniegs protestu par to, ka festivāla laikā rīkoti citi lieli sarīkojumi, festivala paijas joprojām nepiešķirs, bet ierosinās publikā pārrunas par paijām.

Ar klusuma brīdi un piecelšanos pieminēja mirušo Pertas drāmatiskās kopas režisoru Arvidu Zili.

Festivāla rīkotāji bija pieprasījuši no Australia Council Theatre Board pabalstu, bet tādu nesaņēma.

It plašas runāšanas par teātra festivalu rīkošanu nākotnē izraisījās teātru festivāla beigu vakariņās. Jautājumam, kā radīt lieāku interesi publikā apmeklēt festivāla izrādes bija vairākas atbildes. Ņ. Luce domāja, ka jāatjauno paiju piešķiršana.

E. Lēmane ierosināja festivālā rīkot jaunatnes teātra izrādi, J. Saldums – spēlēt komēdijas. M. Bumbieris pieminēja kādu Adelaides latviešu jaunieša izteiku – iebildumu pret “pastalu” teātra gabaliem, laikam domādams Blaumaņa u.c. latviešu autoru lugas ar lauku dzīves tematiem. Bet cik latviešu jaunieši vispār interesējas par teātri?

Visas 3 festivāla izrādes video lentā uzņēma Staņislavs Voike. (Zariņš A. Nedēļas piezīmes. AL, 1984. g. jūnijs.)

Kur tā ir tagad?

Septembrī A. Eglīša stāsts par mīlestību 2 cēlienos *Pēc kaut kā cēla, nezināma*. Režisors K. Gulbergs, dekorators V. Dzelzkalējs.

Kaut gan inscinējumam šoreiz pietrūka režisora K. Gulberga ierastā profesionālā slīpējuma, kaut daudz no lugas potenciāla neiedegās īstā mirdzumā, izrāde tomēr deva iemeslu priekam vairāk nekā bēdām, raksta A. Ploriņa. (Ploriņa A. Pēc kautkā cēla, nezināma. AL, 1984. g. oktobris)

Uzteikti aktieri: K. Gulbergs, V. Zemīte-Dortiņa, L. Ozere, J. Čečins.

MINSTERES DZIESMU SVĒTKIEM GATAVOJOTIES

12. janvārī A. Kārkliņš (*El Leton*) man raksta:

Nu Kultūras dienu stresss aizmugurē. Varēsi atkal “mierīgi pārstrādāties”. Kamēr te ar Bronki (bronchītu) mocījies, uznāca radošā svēlme un atkal jauna Joku Dziesma dzima, vārdā “SERIJA”.

Ap to varētu automatiski rasties “skics” (ar transvestītiem, sikspārņiem, kvazimodo un citiem tipiem) Vai Tev tā dziesmiņa interesētu priekš Minsteres jeb programma tur jav galīgi stabila?!?!

Ojārs Grete ir briesmīgi piestrādājis ar izlaišanu no maniem ieskaņojumiem (iespējams, domāta ieskaņošana kasetēs pārdošanai) Tas ir domāts kā priekšdarbs 1985. gadam. (Tā tad turneja, kurā arī es būtu iejaukts, ir plānota 1985. g.)

20. janvārī es rakstu J. Muchkam:

Mums 1984. gads nav bijis sevišķi laimīgs. Lija un Sveilis abi slimnīcā uz operāciju. Lijai sieviešu lietas – nekas briemīgi nopietns, bet kas ar Sveili – nezinām. Cerams, ka nekas sevišķi ļaundabīgs.

Esmu ticies ar Dreimani, Kangeri, Grasi, M. Rozīti. Mālu ansambļa galvenais iebildums pret Tevi ir, ka Tu esi viņiem devis brīvas rokas lugas izvēlēt un tad uzlicis savu veto.

Viņi ir pārliecināti, ka var dot labāku izrādi (uzvedumu) nekā mēs. Man viņiem šai punktā jāpiekrīt, jo ar 4 cilvēkiem nekādu inscēnējumu uztaisīt nevar. Kā jau drošvien zini, "Mālu Ansi" viņi tomēr uzvedīs.

Tagad par "Tu esi Minsterē, mans draugs". (...) Baiba nav gribīga neko lielu rakstīt. Es viņai teicu, ka pašai skeči būs arī jāiestudē. Ja viņa galu galā rakstīs, tad apcels arī Tevi.

Kā tagad izskatās, tad visiem skečiem būs jānāk no mūsu puses. Manējie būs svaigi un interkontinentāli. Tos cenžēs Baiba Kangere. Bez skečiem mēs ar Zemīti sniegsim arī Dziesmu dienu ziņas, kas mainīsies no izrādes uz izrādi.

No izpildītājiem man ir: brāļi Graši, Atbalss, Jāna un Lilija, Kārkliņš (neesmu vēl oficiāli uzaicinājis).

Kas man nav, bet ko es gribētu:

TRĪS NO PĀRDAUGAVAS atrakstīja man bēdīgu vēstuli, ka Tu viņiem neesot atbildējis un ka viņi negribot doties nezināmā finaciālā nākotnē. (...) Vai viņi man jānoraksta zaudējumos?

ĶELNES PRĀĢERI – es viņus gribētu lietot sākumā un beigās, kā arī viņu vijolnieku, bet Grasis teica, ka tad orķestris prasīs vairāk naudas, resp. griezīsies pie Tevis.

SAULES JOSTA sagādās par daudz lielas problemas – mēģinājumu laiki utt.

1984. g. 21. janvārī rakstu Andrim Kārkliņam (El Leton):

Sveiks, Andri!

Vēlu Tev visu to labāko Jaunajā gadā! Man nav ne laika, ne enerģijas komentēt Tavu iepriekšējo vēstuli, tāpēc lai paliek. Esmu bijis ļoti, ļoti aizņemts un tāds būšu visu šo gadu (drošvien līdz kapa malai). Tagad par piedalīšanos TU ESI MINSTERĒ, MANS DRAUGS. Man ir divi priekšnosacījumi. Ja Tev tie nav pieņemami, respektīvi Tu jūti, ka tiek ierobežota Tava artistiskā brīvība, tad vari mani pasūtīt d---t, un mēs katrs iesim savu ceļu.

1) manās rokās ir absolūta kontrole par dziesmu izvēli. Māksliniekam ir stingri jāievēro viņam iedalītais laiks. Neviena nedrīkstēs dziesmas atkārtot vai sniegt piedevas, izņemot ārkārtējos apstākļos un tikai ar manu piekrišanu.

2) visi finansiālie darījumi ir starp mākslinieku un rīcības komiteju, un es tur absolūti neesmu iejaukts. Mans uzdevums ir sastādīt un novadīt programmu. Nekas cits.

Šinī brīdī es Tev varu piedāvāt vienu spotu (vietu), paturot rezervē vēl otru, ja tas būs vajadzīgs. Par to es izšķiršos pāris mēnešu laikā. Es no Tevis gribu šādus gabalus, Tavā izpildījumā:

Veckandava (ģitāre), Zvērēšanas dziesma, Man ir zirgs, Kaču. Bez tam Tev jāpiedalās noslēguma dziesmā (Maza, maza ābelīte).

Es gribētu zināt, cik ilgi iet Vec-Kandava? Vai Tev kas pretī, ja es Kaču ilustrētu, nosēdinot uz sola pāris vecmeitas? Ja tās būs Lilija un Jāna, tad pāris pasāžas viņas varētu dziedāt līdz. Mēs varētu viņām nostādīt pretīm pāris veču. Jo vairāk es šo

dziesmu klausos, jo lielākas iespējas paveras.

Tātad – līdz ar šo Tu esi oficiāli uzaicināts piedalīties Dziesmu svētkos. Finansiālās lietas jākārto Tev pašam.

Jānis Muchks man 1. februārī:

Sveiks, draugs Uldi! Saņēmu vakar Tavu 20. janvāra vēstuli, to atplēsu vēlu, un man bija grūti iemigt.

Atkal sadomājos par to Māla Anša problēmu. Iedomājos, ka Tev stokholmiešu stāstījuši savu versiju un kā Tu, saprotamā kārtā, nevari “turēt manu kanti”. Ja šorīt šajā ietekmē vēlos vēl par to rakstīt, tad neņem ļaunā. Man nav daudzu, kam sirdi kratīt.

“Brīvas rokas” Mārai (Rozītei) tagad ir kļuvis galvenais arguments, ko lai tagad pierāda, kam lai ko saka.

Pulkstens bija 2 no rīta, alkohols privātā bārā pietika, ar Māru biju pierunājis stundas, diskutējot par cenzūru, Dziesmu dienu bez provokācijas jēgu, viņas “messages” nepieciešamību. Biju ar mieru pamest “Svētkus Skangalē”, ja Māra tos taisītu. Diskutējām Indrānus, Skroderdienas, Mērnieku laikus un kā tos varētu modernizēt. Un viss tas beidzās ar manu teicienu: “Kuru no šīm klasiskajām lugām tu liktu priekšā, es par to iestāšos.” Un Māras atbilde: “Es tevi saprotu un nepiemānīšu.”

Un tad nāca Māla Ansis kā ultimāts. Kā šādu sarunu – ja arī būtu “aizmirsts” tās saturs, var uzskatīt par rīc.kom. “brīvām rokām”, man grūti saprast. Kā var aizmirst visas oficiālās sarunas gan pirms, gan pēc šīs nakts, arī nesaprotu. Nesaprotu tādā ziņā, ka negribu pieminēt jēdzienu “tīša provokācija”. Nu jā – jāpārdzīvo vien ir:

Atbildes Tev:

Baiba. Ja tu atzīsti viņas tekstus (arī, ja tie “apceļ” mani) par Tavai atbildībai atbilstošiem – o.k. Ja viņa “cenzēs”, vari arī Tu “cenzēt”. Asprātības vajadzīgas, cerams, varēs iztikt bez rupjībām.

Prāģeri. Lūdzu (...) lai Grasis Tev raksta. Ceru, ka principā vienosaties, ko Tu no viņiem gribi.

Trīs no Pārdaugavas. (...) Ceļu viņiem 3 nevaram atļauties maksāt. Drošvien viņu nebūs.

Bet es domāju, ka Tev pietiks programmas šā vai tā. (...) Lūdzu nesaki, ka baidies par teātra izrādi. “Cetri cilvēki ir četri cilvēki un M. Zīverts ir M. Zīverts. kaut tikai nebūtu slimību.”

8. februārī es rakstu J. Muchkam:

Sveiks, Lielais Jāni!

Paldies par Tavu 2. feb. vēstuli! Par mums Tev nav jābaidās- mēs esam muchkieši un stāvam Tavā stūrī, lai arī argumentā aktīvi nepiedalāmies. Noklausījies Baibas Kangares stāstu, es to atstāstīju Zemītim, un pēdējais teica: “Es neticu, ka tik piedzīvojis administrators kā Muchks kādam dotu brīvas rokas.”

Citiem vārdiem, mēs pieejam stāstiem ar sāli, un Tava reputācija mūsu aprindās absolūti nav cietusi.

Tā tad SLT stāv 100% aiz Jāņa Muchka!

Kad Baiba sacīja, ka grib rakstīt skeču par Tevi, es, protams, nekritu aiz sajūsmas gar zemi. Šī lieta pacēlās mūsu sarunas sākumā, un, ja es būtu teicis “nīx”, tad mūsu saruna tur arī būtu beigusies.

Man faktiski Baibas nevajag, bet, paturot prātā Tavu vēlēšanos, lai sarīkojumā piedalītos arī eiropieši, es viņu aicināju. Es neticu, ka viņa šo skeču uzrakstīs. Es jau teicu, ka mēs to neiestudēsīm. Viņai tas jādara ar saviem aktieriem. Es nekādas rupjības nepielaidīšu, izņemot, ja viņa ko iestrādā tekstā, man nezinot. Tekstu es redzēju iepriekš.

Viņa tagad ir aizņemta ar bērnu un negrib daudz uzņemties. Esi mierīgs. Šī lieta ir zem manas kontroles. Es nekādu izrēķināšanos, atspēlēšanos nepielaidīšu.

Žēl par Pārdaugaviešiem, viņi ienestu lielāku dažādību, bet, protams, bez viņiem mēs varam iztikt.

Es esmu uzaicinājis A. Kārklīņu ar manis izmeklētiem gabaliem. Viņš bija ļoti priecīgs un apmierināts.

Ko man vajag no Graša, es esmu viņam izstāstījis.

Gribētu sākt vakaru ar nācienu cauri zālei, ar viņa orķestri priekšgalā. Tad izmantot viņa vijolnieku, kas ir fakrīgs (kopā ar prāģeriem vai atsevišķi) un noslēgt ar prāģeru “Maza, maza ābelīte”, publikai un aktieriem dziedot līdzi. Noslēgtos atkal ar gājienu cauri zālei. Grasis bija ieinteresēts, jo Maza, maza ābelīte ir tautasdeju vadmotīva dziesma, ko dejotāji dziedās kopā ar publiku. Ja to spēlētu mūsu vakarā, tad jau ap 900 cilvēku to būtu dziedājuši. Bet, ja nauda neatļauj, tad varam iztikt arī bez Piltenes (Ķelnes) prāģeriem.

Sveilis un Lija ir atkal uz pekām – sadakterēti. Mēģinām Kaleidoskopu 1984, no kura nāks TEMMD atsevišķi skeči, un paralleli arī Kurppurri. Zemītis brauc uz mēģinājumiem no Melburnas.

8. februārī kopēja vēstule no J. Muchka, kurā atkārtota SLT – rīcības komitejas vienošanās naudas lietās: mēs saņemam 5 brīvbiļetes (turpu-atpakaļ) uz Minsteri un 6 biļetes vērtība tiek izmaksāta naudā, lai segtu Zemīša ceļa izdevumus uz mēģinājumiem, brīva apmešanās 5 cilvēkiem (Zemītis pats maksās par viesnīcu), ēdienu kuponi Dz. dienu virtuvei, brīvbiļetes uz attiecīgiem sarīkojumiem.

J. Muchks man 21. februārī:

Sveiks draugs Uldi!

Paldies par tavu pēdējo jauko vēstuli! (...) Un tagad problēma. Teātra zālē pirmdien jānotiek mūsu galvenā atbalstītāja 60 g. jubilejas sarīkojumam. Mēs vienkārši nevaram teikt nē. (...) Vai Jūs tiešām nevarētu iztikt tikai ar otrdienu – mēģinājumam, dekorācijām? Bet tad Jūs neredzētu Atklāšanas gājienu.

Vai būtu kāda iespēja vismaz daļai no Jums (Tev?) atlidot vienu dienu ātrāk?

Es rakstu J. Muchkam 6. martā:

Teātra zāles trūkums pirmdien – nekas briesmīgi traģisks nav noticis. (...) Lai kā arī nebūtu, mēs iztiksim. Amerikas turnejas mūs ir mācījušas būt ļoti elastīgiem un neuztraukties par niekiem. (...)

Vēl viens pārpratoms. Kad mēs sākām runāt par Lindhofu, es domāju, ka tas ir naktsklubs. Līdz ar to ļaudis automatiski sēdētu pie galdiņiem, ēstu un dzertu. Sarunās ar Grašiem un Rozīti ir atklājies viens otrs nepatīkams aspekts – slikta akustika (pateicoties griestu veidojumam), trokšņaina apkalpošana un dažkārt apdzērusies publika. Es Tev par šo lietu vēl rakstīšu, bet viens jau mums tagad ir pilnīgi skaidrs: mēs negribam zālē redzēt nevienu apkalpotāju pa sarīkojuma laiku. Ja mēs izšķirsimies, ka publika varēs palikt pie galdiem, tad dzērienus varēs pirkt tikai starpbrīdī.

Vēl viena lieta, kas man rūp kā dalībniekam. Dzirdu, ka vilcienā uz mūri būs pieietami arī alkoholiskie dzērieni, mani tas satrauc tā, ka es esmu ar mieru palikt mājās (Minsterē). Es jau tagad redzu (gara acīm) apdzērušos letiņu baru streipuļojam gar mūri. Es tur negribu būt klāt

12. martā es rakstu L. Zobenai uz Londonu:

Ja Tu esi ar mieru, mēs varam paākstīties ar “Gailīts sacīj uz vistiņ”. Jums ar Jānu būs jādzied Kaķu duets. “Atbalss” būs jādzied 6 lipīgas, sentimentālas dziesmas. Kādas, es atstāju Jūsu ziņā.

Ja mums iznāks laika pirmdien pirms uzstāšanās samēģināt, tad es gribētu izaizvēlēties kori. Dziesma ir uz “vakarā, kad viss ir klusu” melodijas ar Baibas Kangeres vārdiem:

Lauztās priedes tēvijai,

Gaismas pilis senatnei,

Pūš vējš, pūš vējš.

Man bija padomā ar Atbalss palīdzību kaut ko iztaizīt no Kārklīņa “Kāpēc puiši nedejo ar Kaķu”, bet laika trūkuma dēļ nezinu, vai tur kas iznāks.

J. Muchks man 14. martā:

Priecājos, ka Tu pārāk neuztraucies par teātra zāles aizņemību pirmdien. (...)

Lindenhofs. Kaut kur ir pārpratoms. Manā galvā bija doma, ka arī Tu vēlies “vieglu” atmosfairu, galdus, atspirdzinājumus. Tagad saprotu. Mums vieglāk un ekonomiski izdevīgāk pielikt zāli pilnu krēsliem (600). Bārs tad var palikt ārpusē un starpbrīdī. (...)

Vai tagad Tev skaidrs, ka “Halle Muensterland” ir 3 zāles: lielā zāle (4000–5000), kongresa zāle vai teātra zāle (800–1000), kur Jūs spēlēsiet (Kurrpurū) un baltā zāle (400) dzeju notikumiem.

Vēl lietas, kas deg! Vadoņa programmai vajag tūlīn korektu tekstu. Tā kā Jūs

vēlaties. Programmai, ko pārdos pie durvīm, arī drusku vairāk. Arī to būtu labi saņemt tūlīņ.

Vai Tu un Zemītis atceraties manu lūgumu par konferansjē ballē?

Un beigās Tavi vārdi par alkohola lietošanu vilcienā. (Mūra sitēju brauciens uz Austrumvācijas robežu demonstrēt)

Tu stipri izsakies. Arī te kāda informācijas plaisa. Turp braucot, nepārdos “stipros dzērienus”. Problēma ir alus. Vai Tu domā, to varētu vai nē? Pats svārstos. Tomēr 4 stundas garlaicīgas un dažā rīkle izkaltusi... Un vai nu tiešām tūlīņ streipuļotu? Pieņem, ka Tev nebūtu iebildumu šņabim atpakaļceļā?

Istabas Jums rezervētas Internātā.

Es rakstu J. Muchkam 16. martā:

Esmu pārdomājis sarīkojumu lietu Lindhofā un mans slēdziens ir šāds:

1) Esmu ar mieru, ka cilvēki sēž pie galdiem, ja pa sarīkojumu laiku zālē nepārdod dzērienus, nedz tos var pirkt ārpus zāles. Citiem vārdiem, es negribu, ka ļaudis staigā iekšā un ārā ar pudelēm rokās un traucē izpildītājus. Visa tirgošanās jāizdara pirms sarīkojuma un starpbrīdī.

2) Ja pirmais sarīkojums rāda, ka šāds aranžējums nav iespējams, tad nākamās izrādes notiek, publikai sēdot krēslos.

Kā redzi, pēc Portlandes fiasko es esmu kļuvis ļoti tramīgs.

Esmu sazinājies ar visiem saviem “artistiem”.

(...) Viss pamazām virzās pareizās sliedēs.

Nupat nospēlējām manu Kaleidoskopu ar tīri negaidītiem panākumiem. Bija daudz cilvēku.

Man patlaban galvenais ienaidnieks ir laika trūkums. Kā kara cirvis pār manu galvu karājas vēl neuzrakstītā luga. Personu saraksts jāiesniedz jūlijā. Jāizdod arī viens RA numurs.

Jā, mans vecākais dēls arī brauc ar Saules Jostu uz ASV un būs Minsterē.

J. Muchks man 3. aprīlī:

Pievienoju Kanadas vīru kora “Kalvis” vēstules kopiju. Ja tu viņus gribētu programmā, tad raksti pats L. Luksam. (vēlākais PBLA priekšsēdis)

Domāju, ka Tu nebūsi ieinteresēts.

Jānim taisnība.

J. Muchks man 6. aprīlī:

O.k. zinām, ka būsiest sestdienā. Svētdien varat būvēt teātra skatuvi vai mēģināt Lindhofā – kas patīk.

Paliek, ka Lindhofā 3 izrādes. (...) un , ka visi sēdēs krēslu rindās.

Jā, ballē konferansjē. Pats nezinu ko? Varbūt kādu jociņu pa vidam? Pieteikt, ko ēst. Polonēzi? Tas atkarājas no Jūsu "lustes". Sarunājam uz vietas.

Tāpat kā Māla Ansis ārpus oficiālās programmas, arī Larisas koncertu Švarcs rīko "so wie so". Patreiz prasām augstus procentus, ja viņš grib Lindhofu trešdienā. Vēl viena vēstule un tad nu gan "schluss".

Rakstu J. Muchkam 9. maijā:

Lietas neiet briesmīgi labi uz priekšu – viens mēģinājums labs, otrs sūdīgs. Cīnāmies ar Zīverta valodu. Tai pašā laikā mums parallēli jāvēģina arī otrs uzvedums. Esam noguruši un zem milzīga spiediena. Visa nedēļa paiet mēģinājumos vai mācoties tekstu.

Mana jaunā luga stāv pusrakstīta. Vai to laikā dabūšu gatavu – nezinu. Drīz mani sāks spaidīt arī Tasmanijas KD rīkotāji. Pa starpu man vēl būtu jāiztaisa operācija. Mūsu dekorātors ir tā aizņemts, ka vēl neesam saņēmuši skices.

Bažas dara Jūsu zāle, ko pazinēji lietpratēji apzīmē par šķūni. Kurrpurū prasās pēc "intīmā teātra". Es zinu, ka tur nekā nevar darīt, taču tāpēc cilvēks domāt neapstājas. Lija būs laba, es būšu pieņemams (ne labs!). Pārējiem ir sekundāra nozīme.

Es devu Grašiem vairāk dziesmu, ja gadījumā kāds izkrīt ārā. Mani cienījāmie izpildītāji nav labi korespondenti, un es būšu neziņā, kas īsti būs un kas nē, līdz Minsterei. Es pēc dabas esmu plānotājs, un man šāda situācija nepatīk.

Vienīgā dekorācija (TEMMD), ko esmu plānojis, ir krāsains liels ornaments, pakārts skatuves centrā.

Kā jau rakstīju, par izdarībām ballē esmu šaubīgs. Ja Tev nav iebildumu, es šo šepeti grūdīšu virsū Zemītim, jo viņa darba slodze ir daudz mazāka nekā man. Bet to izrunāsim uz vietas.

Baiba Kangere 1984. g. 16. maijā raksta:

Otra lieta ir nopietnāka un par to es būtu rakstījusi skeču. Ceru, ka Tu savos ziņojumos vai kā citādi to iepīsi. Lieta ir par Stokholmas teātra, resp., Māras Rozītes "Mālu Anša" uzvedumu. Kā jau to minēju, to noraidīja rīcības komiteja, kuru pārliecināja Jānis Muchks, teikdams, ka izrāde esot sabiedrību sašķēlusi Melburnā. Viņš to esot dabūjis no tiešiem avotiem: Dēliņa, Muškēm un Ļauļām.

Ka Dēliņš liecinātu ko vien negatīvu varētu par jebkuru pasākumu, kur iejaukti Rozīši, ir katram bērnam skaidrs Austrālijā. Tajā laikā, kad uzveda "Māla Ansi" (1975. g.), Muškes vispār Melburnas latviešu sabiedrībā nekur nebija redzami (Tas ir absolūts bleķis!). Kad jautāju Armandam un Lailai Ļauļām, vai viņi šādi apgalvojuši, viņi to stingri noliedza, teikdami, ka viņiem tikai piesūtīts rīcības komitejas protokols, kur notikušais reģistrēts.

Tā tad Muchks, atcerēdamies Rīgas laikus, pats nobijās, safrabicēja liecības un gādāja par to, lai balsotu pret Māla Ansi, tajā vietā aicinot SLT ar "Kurrpurū".

Manuprāt Dziesmu svētkos vieta kā Māla Ansim, tā Kurrpurū. Stokholmas

teātris uzvedīs Māla Ansi Minsterē divas reizes – vienu reiz pirms Dziesmu svētkiem, otru reizi Dziesmu svētku laikā. Būtu labi, ja Tu izziņotu šo izrādi (detaļas kur un kā uz vietas jau būs dabūjamas), aicinot publiku iet un paskatīties, vai viņi tiek šķelti, skatoties Mālu Ansi.

DZIESMOTĀ MINSTERE

Dziesmu dienu *Vadonī* četras mūsu bildes un raksts. Visi izskatāmiem pēc cilvēkiem, pat es.

Šodien, kad latviešu teātra darbs brīvajā pasaulē sāk apsīkt. SLT darbības pārskats lasāms kā mednieku vai makšķernieku stāsts. Pieci jauniestudējumi vienā gadā!

1984. gadā notika arī Austrālijas latviešu teātru festivāls, kura organizēšana piekrita mājniekiem.

Mēnesi vēlāk SLT piedalās PBLA Dziesmu dienās Minsterē ar jauniestudējumu. Interesanti piezīmēt, ka sidnejieši savu piekrišanu deva divu dienu laikā un pat repertuāra robežās ļāva Rīcības komitejai izvēlēties lugu. Rīcības komiteja izvēlējās M. Zīverta "Kurrrurrū".

Gada beigās sidnejieši piedalīsies Austrālijas latviešu kultūras dienās Tasmānijas salā. Šoreiz pasaules pirmizrāde būs U. Siliņa lugai "Ir akmeņi raud".

Ansamblī darbojas rūdīti zemes lodes apbraucēji – režisors Imants Sveilis, Lija Veikina, Uldis Siliņš, Juris Zemītis un Jānis Grauds.

I. Sveilis ir vadījis gandrīz visas SLT ārzemju turneju režijas un divreiz saņēmis par saviem iestudējumiem Raiņa un Aspazijas fonda balvu.

L. Veikina ir PBLA Kultūras fonda balvas un U. Siliņš – Kr. Barona premijas laureāti, apbalvojumi piešķirti par sasniegumiem teātra mākslā.

Vispusīgais J. Grauds bez ārsta pienākumiem veic arī apgaismotāja pienākumus.

Pēc ilgāka laika saviem kolēģiem šāda veida uzvedumā atkal ir piebiedrojis J. Zemītis, kas dzīvo Melburnā.

Tuvāk ar šo vitālo ansambli ir iespēja iepazīties "Kurrrurrū" izrādēs.

Ja pareizi atceros, tad tas bija mans savārstījums.

Vadonī par uzvedumu *Tu esi Minsterē, mans draugs*:

Minsterioza, laikmetīga revija ar runāšanu, dziedāšanu un kumēdiņu rādīšanu, ko kopā sastīķējis un, kā dzird, arī sarakstījis Siliņu Uldis, un kas tiks priekšā celta svētku viesiem veselās trīs reizes uz Lindenhofa gastūža bīnes.

Dalību ņems skunstnieces Zobenu Lilija, Grīnbergu Jāna, englanders Lezlijs Īsta kungs, Atbalss no Englandes, El Letonis Kārkliņu Andris, brāļi Graši no ģermāņu zemes un Ķelnes prāģeri.

Visbeidzot tie kumēdiņu rādītāji no tās aplami tālās ķenguru zemes Sidnejas pilsātas – Veikinu Lija, Zemīšu Juris, Graudu Jānis un Siliņu Uldis.

Tejātera gabalus iemācījis Imants Sveiļa kungs.

Lijas un mana bilde. Es esmu Beverīnas dziedoņa tērpā ar vaidu kokli rokā, un tad vēl kopā ar L. Veikinu, dziedot Minsteres skolu.

*Katrs pateikt jums(im) spēs,
Kas par vīru Lāčuplēs',
Rudolfs Blauman's cik ir vecs,
Kādēļ Spīdol' upē lec.*
utt.

Pirms Minsteres Dziesmu dienām *Bild Zeitung*, 13. jūnija numurā parādās kailas sievietes attēls un paziņojums: *500 LETTEN KOMMEN*. Un tagad viņi ir klāt! Faktiski *letiņu* ir daudz vairāk.

ASV pārstāvis U. Grava saderējis ar J. Muchku, ka atvedīs no ASV vismaz 1000 tautiešus un atved arī. Un kur vēl citas zemes! Brauc šurp uz Minsteri ar lidmašīnām, vilcieniem, mašīnām vai ar īkšķa palīdzību. Latvieši atbraukuši pat no Venecuēlas. Interesanti, kā tur dzimušie ir piemērojušies savai videi. Viņi man izskatās melnāgnēji (varbūt es maldos).

Reiz zālē no balkona atskan skaļš saucieni: *Hei, Pepito!* Es paskatos uz augšu – jaunie *venecuēlieši*. Pepito soļo man blakus. Mums tagad ir Pēteri, Pīteri, Pēči, Pīti un Pepitos.

Labs pulciņš minsterjāņu dzīvo uz vietas. Te atrodas arī Latviešu izglītības centrs, ģimnāzija.

Minstere ir iegainā mazpilsētu ar 250,000 iedzīvotājiem, un Dziesmu dienas ir notikums, pie tam tīri eksotisks, arī pie vāciešiem. Pat viņi lielākā vai mazākā mērā ir iesaistījušies organizēšanā. Arī pilsētas kasē ieplūdīs naudiņa.

Bet Minsterei trūkst vienīcu, lai uzņemtu tādu baru *auslenderu*, problēma jārīcina rīcības komitejai. Ko darīt? Sagādāt pietiekamu daudzumu matraču un izlīdzināt ar skolas telpām? Bet gulētāji būs arī vecāku gadu gājumu ļaudis.

Pārnakšņošanu izdodas nokārtot ļoti oriģināli ar *Vācijas Sarkanā Krusta* palīdzību. Apgabala vadītājs noorganizē saviem darbiniekiem apmācības, un to laikā nedēļas nogalē 3–4 pilsētas skolās sagatavo 1200 gultas vietas. Gultas nāk no Sarkanā Krusta krīzes noliktavas.

Arī Minsteres latviešu dzīvokļi tiek padarīti par izmitināšanas vietām, tomēr ar to nav vēl gana. Atsevišķi svētku dalībnieki ir spiesti dzīvot 50 km attāļajā kaimiņu pilsētā.

Ar ēdināšanu (un dzirdināšanu) klājas vieglāk, jo pilsētā restorānu un krogu ir gana. Jārūpējas tikai par brīvprātīgajiem palīgiem un dalībniekiem vai tādiem, kam rociņa neļauj apmeklēt restorānus.

Minsteres Latviešu ģimnāzijas pagalmā stāv milzīga telts ar nosaukumu *Jautrais ods*, kurā var sasēties ap 200 cilvēku. Darba laiks gandrīz 24 stundas diennaktī.

Vācot kopā materiālus, es nevarēju atcerēties, vai tur varēja pirkt alu vai nē.

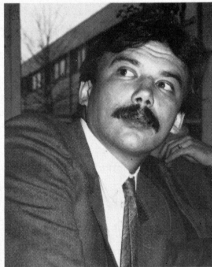
DZIESMU DIENU RĪCĪBAS KOMITEJA

Jānis Muchks
Rīcības komitejas priekšsēdis
un saimniecības daļas vadītājs

Andris Kadeģis
Priekšsēža biedrs

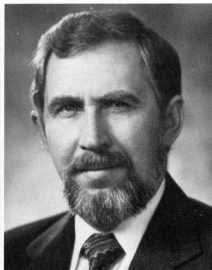
Marks Opeskins
Mūzikālās daļas vadītājs

Anna Muchka
Administratīvās daļas vadītāja

Manzars Dreimanis
Sarakojumu daļas vadītājs

Oļģerts Paviovskis
PBLA priekšsēdis

PBLA Minsteres Dziesmu dienu (31.07.–05.08., 1984.) rīcības komiteja.
Attēls no Dziesmu dienu *Vadoņa*. No Ulda Siliņa personīgā arhīva.

Aizrakstu pa e-pastu Zemītim.

Atbilde: Vai “*Jautrā odā*” varēja dabūt alu? Vai pāvests ir katolis? Jā, un lielā kvantumā. Ēdienu izsniedza blakus mājā, bet ēšana bija *Odā*. Par markām pirkām *latu* un pa latiem pirkām ēdamo un dzeramo. Tā lūk!

Dziesmu dienu naudas vienība ir *lats* – glīti apdrukāts papīra gabals ar dziesmu svētku emblēmu un uzrakstu: *Dziesmu dienu 1 lats, 1984* un numurs. (Man ir saglabāties lats ar numuru 45668) Viens lats = viena DM.

Mūsu grupa saņem mazu čupiņu *latu* par brīvu. *Jautrajā Odā*, kā arī speciālajos autobusos, kas uztur satiksmi ar latviešu ģimnāziju un svētku vietām, pieņem tikai *latu*, ko var iegādāties speciālā svētku kasē.

Dzird, ka daži sievietes par *latiem* mēģinājuši iepirkties vācu veikalos. Ho-ho! Mēs ar Zemīti berzējam rokas – materiāls *Dziesmu dienu ziņām*.

Ēdienreizēs ēdamo saņemam blakus mājā, ēdam *Odā*. Tur uz vietas var nopirkt alu, desas un bulciņas.

Brokastis lieliskas. Vārītas olas, maize, sviests, jogurts. (Gan jau bija vēl kas.) Citās ēdienreizēs gulašs u.c.

Mums visiem izsniedz vārdu zīmes ar dziesmu dienu emblēmu, mītnes zemes nosaukumu (Austrālija – AUS). Vārds jāieraksta pašiem. Rīcības komitejas locekļiem ap vārda zīmi zelta apmale, mums, dalībniekiem, – sarkana, pārējiem – nekas.

Zemītis stāsta, ka Uldis Grava arī par katru cenu gribējis nozīmi ar zelta maliņu, bet tā viņam nav dota. Zeltmalainās bijušas nodrukātas par daudz, un Zemītim izdevies vienu dabūt sev.

Viņš uzrakstījis savu vārdu un, kad gājis satikt Gravu, piespraudis sev pie krūtīm. *Viņš bija šokā!* Zemītis man stāsta.

Mūsējie nav pieraduši, ka pie kājceļiniekiem ir celiņš arī riteņbraucējiem. Mēs skrienam viņiem virsū. Braucēji ir galvenokārt jaunieši. Saņemam aizrādījumus.

Lasu RA 58, kur rakstīts: *Vēl par Minsteres dziesmu svētkiem.*

Kā laiks skrien! Šodien Minsteres dziesmu svētki (dienas) ir tikai tāla atmiņa augusta vakarā. Ko vēl var jaunu pateikt par svētkiem, kas aprakstīti, apdzējoti, apdziedāti un pat izņemti filmā. Un tomēr.

Cik no tautiešiem zina, ka Minsteres krodzinieki un taksīšu šoferi cels Muchka Jānim pieminēkli?

Cik no mums zina, ka vieta, kur stāvēja “Jautrā Oda” telts, ir proklamēta par kultūras mikropieminēkli?

Cik no mums zina, ka īstā Dziesmu svētku drāma nerisinājās vis uz skatuves SLT izpildījumā, bet kādā šaubīgā vācu krodziņā?

Lieta šāda un apstākļi sekojoši. Viens lustīgs latviešu vecpuišis iegriezies vācu krodziņā. Kopā ar daiļo dzimumu, kas satāvējis no divām vācu freilenēm, izdzēris blaški vai divas šampīzera (Par pudeļu skaitu RA neņemam galvot). Kad krogus paps pasniedzis rēķinu, mūsu tautietis sācis kliegt. (Tā kā šis ir ģimenes žurnāls, tad mēs nevēlamies ieliet detaļās). Uz rēķina bijis rakstīts DM 1000.

Tautudēls atsaucījies maksāt. Krodzinieks izsaucis žandarmēriju un nomelnojis mūsu tautieša karakteri, apsūdzot to krogus izdemolēšanā un citās ēvērglībās. Rezultātā arestēts, pretojies un blāvis vienīgo vārdu vācu mēlē, ko zinājis: “Hitler Jugend! Arschloch!” (vācu val.: Hitlerjugenda dirsas!)

Tas žandarmērijai nav paticis. Ielikts ķurķī. Norāvis pa fonāriem. Dabūts ārā tikai pret drošības naudu. Pie tiesas atzīts par vainīgu. Sodīts “in absentia”. Ko mums iz tā būs mācīties? Kā Ķelnes prāģeri ziņģē:

*Tas pelnīts sods,
Tas pelnīts sods,
Ka nedzer tur,
Kur Jautrais Ods
Pie zeltenītēm jaukām,
Bet uzdzīvo pie m----m!*

(Jautrais vecpuišis bija pazīstams Sidnejas advokāts. Lailai Ļauļai, kas bija Austrālijas oficiālā pārstāve, bija jāiet viņu pestīt ārā no čoka)

Vēci draugi un paziņas uz katra soļa. Satieku savus vecos sporta biedrus no Alt-Garges – E. Auželi. H. Mastiņu, jauniegūto draugu Līdās – R. Villu, skolas biedreni, tagad jau pazīstamo dzejnieci V. Dreimani, kas lielajam kopkoru koncerta ievadam rakstījusi prologu, iepazīstos ar ļoti jauku sievišķi A. Grīnvaldi no ASV. Visus uzskaitīt tāpat nebūs iespējams, tāpēc ar vārdiem vairāk nesvaidīšos.

Kamēr mēs kārtojam skatuvi, pārējie dodas svētku gājienā no Hindenburga laukuma uz Doma laukumu. Vācu policija ir apturējusi pilsētas satiksmi. Doma laukumā Latvija tiek pieminēta ar trim kopīgi dziedātām dziesmām un notiek atklāšana.

Gājiena priekšgalā dalībnieki, tērpušies tautas tērpos, dzied un dejo, kamēr lejas gals nes politiskus plakātus *Brīvību Latvijai!* un citus saukļus.

Pēc tam ekumēniskais dievkalpojums Minsteres Domā.

Dziesmu dienas ir sākušās!

Noskatos arī *Māla Ansi*. Cik atceros, tad izrāde ne ar ko neizcēlās. Es Jānim Muchkam pēc tam saku: *Zini, tev ar mums ir laimējies. Es nevaru iedomāties Māla Ansi kā svētku izrādi*. Retrospektā man vajadzēja turēt muti, bet recenzija *Laikā* par mums vēl nebija parādījusies.

Vai tur bija kāds apvainojums Ulmanim, man nav ne jausmas. Es domāju, ka strīdiņi ap Ansi bija *vētra tējas glāzē*. Bet tad Jānim, kā galvenajam rīkotājam, bija visas tiesības izvēlēties lugu svētku izrādei. Viņa uzdotajiem veto iemesliem gan dažkārt jāpieiet ar sāli, sevišķi, kur viņš atsaucas uz saviem padomdevējiem. Nav šaubu, ka E. Dēliņš, būdams Kārļa Ulmaņa krustdēls, bija pret *Māla Ansi*. Dēliņam bija savas izteiktas patikas un nepatikas. Viņa *melnajās grāmatās* bija arī, nezin kāpēc, A. Grasis.

Dieviņ baltais, mēs ar Zemīti, saģērbušies smokingos, sēžam internātā un gudrojam, kā tikt uz sarīkojuma zāli, kur pēc stundas jāsākas *Tu esi Minsterē, mans draugs*, jo ārā līst, kā angļi saka, *kaķus un suņus*. Latviešu valodā: nāk balts lejā!

Esam izsaukuši taksi, kas piebrauc gan, bet paliek uz ielas, kādus 50 metrus no mums. Ja mēs ilgi baktīsīsimies, taksis aizbrauks, ja skriesim ārā – būsim slapji līdz ādai.

Šādās krīzes situācijās vienmēr atrodas pa neapdziedātām varonim. Šoreiz tas ir mans sābris, kas izskrien lietū, ielēc taksī, un tas piebrauc pie durvīm. Zemīt, tu esi Nīčes pārcilvēks, kaut arī slapjš! Ierodamies sarīkojuma vietā vieni no pirmajiem.

Izrāde nokavējas. L. Zobena ar *Atbalsi* ierodas pēc kādām 40 minūtēm, skrien man klāt un atvainojas, atvainojas, atvainojas! Es saku: *Lilij, es neesmu stulbs. Domā, es nezinu, kāds ārā laiks?*

Lietus pārstāj. Sarodas arī publika. Nospēlējam, kas spēlējams. Labi vai slikti, man nav ne jausmas. Ja nebija labi, tad vismaz pieklājīgi. Katrā ziņā labāk nekā Portlandē.

Dienas vēlāk gatavojamies uz otru *TEMMD* izrādi.

Atnācis arī Egils Švarcs, gan savtīgos nolūkos, lai liktu uz krēsliem skrejlapas ar Larisas atvadu koncerta sludinājumu.

Kā vēlāk dzirdu, viņa atvadījies tukšā zālē. Mēs laikam tikām ziņās mazliet par Larisu pazobojušies. Švarcs teicis Zemītim: *Kas tam Siliņam ir pret mani? Kas tam Siliņam ir pret mani?*

Zemītis atbildējis: *Viņam nav nekas pret tevi. Ja tevi vispār piemin, tad tas ir pagodinājums!*

Pirms otrās izrādes man pienāk klāt viens no ASV urrā nacionālistiem, laikam bija bēdīgi slavenais Sīlis, pasniedz man vēstuli un aiziet. Es nodomāju: redz, kāds jauks cilvēks. Būs patikusi mūsu pirmizrāde un nu nāk ar komplimentiem! Komplimentiem! Es esmu vēstulē nogodāts par marksistu!!! Acīmredzot, nav paticis Beverīnas dziedonis. Bet man ar Marksu nav bijusi nekāda darīšana un, cik man zināms, Beverīnas dziedonim nepavisam.

Zemītis nicīgi nolasa vēstuli no skatuves. Nodomāju pie sevis, ka būs kaut kas jāraksta par trimdas plānpriekšmetiem! To nav mazums.

No *Dziesmu dienu ziņām* palicis prātā:

– Kāpēc *Raibajā Odā*, kur viss jāpērk par latiem, bija vairāk cilvēku nekā Graša sarīkojumā?

– Tāpēc, ka lats ir vērtīgāks par grasi.

Pienāk mūsu kārtā svētku teātra izrādei.

Par mūsu uzvedumu recenzente Olga Ribovska *Laikā* cita starpā raksta:

(...) Režisors *Sveilis* izrādi veidojis tradīcijām un autora norādēm atbilstoši. *Viņam arī lieliski izdevies līdz ar pirmo skatu radīt vajadzīgo atmosfēru un uzbūvēt skaidrus un noteiktus attiecību tiltus starp raksturiem. Kā balsts visu izrādes norisi satur Lijas Veikinas (Abigaila) lieliskā smalki stīgotā un niansētā spēle. Jau no pirmā viņas tikšanās brīža ar partneru Uldi Siliņu (Antijs) mēs jaužam, kas notiek šīs sievietes sajūtās. (...)*

Režisoram teicami izdevies izkārtot mizanscēnas, palīdzot aktieriem risināt spraigo dialogu, kas patiešām notur skatītājus savā varā. Par to liecināja arī tūlītējās reakcijas publikā, kas klausījās uzmanīgi, gandrīz aizturētu elpu. (...) Abu aktieru saspēle izrādē 3. ainā ir kulminācijas punkts. Viņi saplūduši ar saviem tēliem un skatītāji dzīvo abiem līdz.

Mārtiņa Zīverta *Kurpurū* SLT uzvedumā Minsterē, PBLA Dziesmu dienu ietvaros, 1984. Aktieri sumina lugas autoru. No kr. – policijas seržants Juris Zemītis, Uldis Siliņš, Lija Veikina, Jānis Grauds, režisors Imants Sveilis. Attēls no Ulda Siliņa personīgā arhīva.

Bet ar 4. ainu izrādē it kā salūzt. Arvien vairāk pagausinās tās temps, un atslābums uz skatuves atslābina arī publikas uzmanību. Visvairāk pārmetumu šeit gribas izteikt Antija lomas atveidotājam U. Siliņam. Rodas iespaids, ka viņš nav īsti sadalījis savus spēkus visai izrādei. Režisors savkārt nepalīdzēja paātrināt ritmus, kur tas bija vajadzīgs, un ļāva ieslīdēt darbībai gausā vienveidībā. Mēs skatītāju zālē daudz par maz izjutām drāmaturģisko saasinājumu, ko vajadzēja radīt Dr. Garika dialogam ar Antiju.

Jāņa Grauda eleganti iezīmētais ārsta tēls paliek spilgtā atmiņā, un mēs viņā patiesi izjutām kluso simpātiju pret Abigailu.(...) bet U. Siliņš mums tuvāk neļauj ielūkoties pretrunu cīņā, kas plosas viņa sirdī.

Dialogs no Antija puses šķiet vairāk nekā teksta norunāšana, daudz mazāk nekā moku atklāsme starp šaubām un neziņu, starp nevēlēšanos un neprasmi ziedot otram kaut ko no sevis. Tāpēc mēs arī neredzam grūtās izšķiršanās brīdi, nesajūtam lūzumu un nevaram priecāties par to.

Rati rit uz priekšu ar drāmaturģiskā materiāla inerci, nevis tēla iekšējā spēka un meistarības dzīti.

Ja L. Veikina ir daudzkrāsaina izteiksmes līdzekļu palete, tad par un jūtam, ka pret katru partneru viņai ir sava attieksme, kā tas ikvienam no mums mēdz būt arī dzīvē, tad Antija lomas tēlotāja izteiksmes līdzekļu krātnē daudz krāsu neredzam.

Iespējams, ka vaina meklējama režisora tendencē pēc ekzakta reālisma, kam luga, ko, kā jau teikts, autors iedēvējis par pasaku, acīmredzot nepakļaujas, jo tās

gaisotnē pārāk daudz romantikas un to brīnišķīgi “nereālo sapņu”, par ko, kā jau sākumā minēju, autors runā lugas izdevuma pēcvārdā. Tāpēc varbūt režisoram būtu vajadzējis meklēt žanriski citu, mazāk realistisku uzveduma veidu, pievēršot lielāku uzmanību tieši Antija tēlam, kuram būtu jāiznes autora dotā un iecerētā latviešu folkloras varoņa (vai pareizāk šodien būtu sacīt – antivaroņa) Antija funkcija.

Liekas, ka ar šo atslēgu īsti nav slēgts. Bet, vai tieši tā nepalīdzētu atklāt Antija neierobežoto atklātību, tiešumu un godīgumu, viņa spējo piekrišanu palīdzēt, viņa bērnišķīgo labestību, tikko paveras iespēja to dāvēt. Pašlaik tēls manuprāt kaut kur līgojas virs bezdibeņa starp dzīves apbružātu, daudz pieredzējuši kļaidoni, patmīli, kurš iekārtojas, kā viņam ērtāk, un neizprotamu pasaules lāpītāju un fantastu. Īstas koncepcijas nav, tāpēc arī nav mugurkaula visai izrādei. Tai vietā, lai tā mums stāstītu par divu vientuļu, pasaulē maldošos cilvēku likteni, tā patiesībā vēstī par Abigailu vienu pašu.

Un tomēr prieks par šādu izrādes esamību trimdas apstākļos pāršalc visas kļūmes. Milzīgais darbs, kas ieguldīts iestudējuma tapšanā, ir dziļas apbrīnas un pateicības cienīgs. Bet arvien taču ir tā, ja ir kas labs, tad gribas vēl labāku. Un šī iemesla dēļ ir manas pārdomas un ierosmes dažādot krāsas Antija tēlam.

Beigās vēl gribas izteikt atzinību Jurim Zemītim, kam ir izdevies lapidāriem līdzekļiem ieskicēt tipisku birokrātiska policijas ierēdņa tēlu visā viņa burtu kalpības smieklīgumā, vienlaikus nepadārot to ne plakātisku, ne sausu. (...) Spilgtā, nelielā tēlu galerija lugā “Kurrpurrū” liecina nevien par to, kādas bagātības slēpjas mūsu vecmeistara M. Zīverta drāmaturģijā, bet dod arī priecīgo pārliecību, ka latviešu mīlestība pret teātri ir neiznīcināma, un trimdas teātra kopām pa spēkam tas pats, kas profesionāliem teātriem. (Ribovska O. “Kurrpurū” Minsterē. Laiks, 1984. g. augusts)

Es atceros sarunu, kad bijām izlasījuši recenziju. Sveilis: *Tas man par gudru!* Atklāti sakot, man arī.

Vienīgi Lija retrospektā domāja, ka ar mūsu uzvedumu nav bijis kas kārtībā. (Viņa pati to vairs neatceras). Pēc Minsteres pirmizrādes mēs paši spriedām, ka esam nospēlējuši diezgan labi. Bet runas vīriem (un sievietēm) ir spēks rokās, ko tie nospriež, tas paliek, sevišķi, ja spriedums ir uz papīra.

Pirmizrādi noskatās arī autors ar kundzi. Lija nokāpj no skatuves zālē un savas saņemtais puķes pasniedz Zīvertam.

Pēc kādām dienām Zīverti ierodas pie mums vizītē. Mēs runājam par visu ko, tikai ne par izrādi.

Es nezinu, kas tā bija par publikāciju, kurā es gadus vēlāk lasīju Zīverta atmiņas, ka viņam pēc mūsu izrādes ir bijis kauns rādīties cilvēkos. Es taču to nenosapņoju. Ja arī es nesasniedzu viņa iecerēto līmeni, bet Lija! Par Liju arī viņam bijis kauns? Noteikti vainīga bija 8. ainas atmešana, kas notika loģistisku apsvērumu dēļ.

Austrālijas trimdas latviešu tautas deju kopas *Saules josta* uzvedums *Mārpuķīte* PBLA Dziesmu dienās Minsterē, 1984. g. 2. augustā. Uzveduma horeogrāfe Skaidrīte Darius. Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.

Kas vēl palicis prātā?

Graša tautas deju uzvedums. Austris bija liels runātājs. Runās un rakstos sludina etnogrāfisko pareizību (...) visam jābūt pēc priekšrakstiem (...) novirzīšanās nav pieļaujama utt. un tjp.

Un ko es redzu izrādē?! Skatos un neticu savām acīm! Vienam čalim ir kājās kedas!!! Dievs, piedod grēkus!

Arī Zemītis atceras, ka sarīkojums bijis bezgala garlaicīgs, kamēr uzdejojusi *Saules Josta*. Tur dejo arī mans dēls Mārtiņš.

Zemītis: *Minsterhallē, kur uztājāties, tualetes papīrs bija tāds kā smilšpapīrs. Viņš tālāk citē Liju, kas teikusi: Apziņa saka, ka jāiet, bet pakalģals saka: NĒ.*

Vēl palcis atmiņā kopkoru koncerts *No Dikļiem līdz Minsterei*, kur izstaigāti visi latviešu dziesmu svētki. Pēdējā dziesma – Marka Opeskina pirmatskaņojums *Piemini Latviju* ar J. Jaunsudrabiņa vārdiem.

Ballē mūsu pulciņam Muchku Jānis piešķīris brīvbiļetes. Sēžam pie lepna galda. Polonēze. Soļojam abi ar Liju. Nekas cits nav palicis prātā.

Nākamā dienā pēc svētku balles ar speciāli noīrētu vilcienu, kas nodēvēts par *Mūrlauzi*, braucam uz Dūderštadtī pie *demokrātiskās* Vācijas robežas piedalīties demonstrācijā. Vilciena sastāvs ir tik garš, cik atļāvušas Vācijas dzelzceļa normas.

Šodien lasu tīmeklī, ka vilcienā braukuši dziesmu dienu dalībnieki, kas, būdami vēl svētku noskaņā, ar dziesmām un dejām devušies uz Duderštates ciematīņu pie Austrumvācijas robežas. Droši vien, ka tā bija, tikai mūsu kupejā gan nekāda dziedāšana un dancošana nenotika.

Esmu kopā ar sidnejieti V. Medni, R. Villu no Vācijas un A. Pērkonu no Kanādas. Pārējie ir sveši, gan ne uz ilgu laiku. Brauciens ir samērā garlaicīgs.

Zināmu jautrību rada brīdinājums pa skaļruni, ka tā persona, kas tirgojas ar pornogrāfiskām bildēm, lai to nekavējoties pārtrauc! Brīdinātājs ir Sidnejas Daugavas Vanagu *ideoloģiskais* vadītājs Ed. Šmugājs. Protams, tāds paziņojums gādā, lai bil-des tiktu momentā izpirktas. No pornogrāfijas tur nav ne vēsts. Cik atceros, bija pliknis. Autors (Rinkulis?) – kāds hipijs no ASV.

Duderštātē izkāpjam no vilciena un vācu robežsargu pavadībā dodāmies uz robežas mūri. Viss, kā izmiris. *Vai tur vispār kāds ir?* mēs prasām robežsargam. *O, jā, viņi mūs vēro.*

Jauniešiem ir līdzī plakāti. Tiek dziedāts. Viens jauns solists, īsi pirms uzstāšanās noģībst. Balles upuris? Runas.

Šodien lasu tīmeklī:

Tur bija brīnišķīga dabas aina ar ļoti skaistām ielejām, bet faktiski tā bija Austrumvācijas “nāves zona”: tur bija mūris, dzeloņstieples, bija zināms, ka ir arī mīnu lauki. Un tieši tur notika vilciena pasažieru – dziesmu dienu dalībnieku emocionāli spilgtākā politiskā manifestācija. Tā ieguva plašu rezonansi gan trimdas latviešu sabiedrībā, gan Vācijas presē, gan arī pasaulē.

Svētki ir beigušies. Braucam ar Mārci vilcienā uz Zviedriju, kur viesojamies I. Freimaņa mājās. Protams, tiek jau arī mazliet ieslapināts. Atnāk ciemos Muchku Jānis, kas arī atgriezies no Vācijas Zviedrijā, Vilnis Zaļkalns ar savām meitenēm, kas ātri sadraudzējas ar manu dēlu.

No Stokholmas braucam ar Mārci uz Oslo. Iebraucam Norvēģijas metropolē, kas man atgādina lielu lauku pilsētu. Plkst. 7 no rīta temperatūra pāri +20 C. Apskatām parastos tūrisma objektus, bet man Oslo nepatīk.

Sēžam abi ar dēlu parkā uz soliņa. Netālu no mums apsēžas divi skuķi un šļircina

sev vēnā heroīnu. Pieceļamies un ejam prom. Mans puika ir sašutis. Mums pretīm nāk divi policisti. Mārcis viņiem sāk stāstīt par heroīna lietotājiem, lai iet un ņem ciet!

Policisti parausta plecus un saka: *Kāda jēga mums viņas aizturēt? Tiesa palaidīs vaļā.*

Jā, man Oslo vairs nepatīk.

Pārbraucam ar vilcienu pāri sniega joslai uz Bergenu, uzmetam acis no augstākā punkta uz fjordiem un apkārtējām salām, kas man atgādina ainu, kad braucām ar Gintu uz Alasku. Skaisti. Vakarā dodamies atpakaļ uz Stokholmu.

Izciemojušies, braucam atpakaļ uz Lejā-apakšā (*Down-under*), kā austrālieši dēvē. savu zemi.

V. Zaļkalns man 31. augustā raksta:

Ceru, ka esi laimīgi sasniedzis savu pagastu un raujies tautas druvā. (...)

Vai Tu domā, ka uz gadmiju varam saraut nākamo RA? Tikko būs kāds brīvāks brīdis, grūdišu pāri dažādus materiālus. Nākamam būtu jāizmanto kāds no Sax'a zīmējumiem (Sax – internacionāli pazīstams karikatūrists, īstā vārdā Uldis Sarkans), sakarā ar kuģa projektu (Zaļkalna organizētais Miera kuģa projekts braucienam pa Baltijas jūru gar Lietuvas, Latvijas un Igaunijas robežām). Par šo tematu derētu kāds jautrs raksts – līdzīgs kā kādreiz Tavs par Tobago.

Vai Tev kādi iebildumi, ka ieceļam Batraku Kanadas redaktora postenī. Viņš ir ļoti gribīgs strādāt, bez tam viņam ir vairāk laika nekā mums.

Vilnis man 22. novembrī:

Bēdīga ziņa: Ilmārs Batraks ir miris. Bijām sarunājuši tikties un krietni izrunāties. Tagad nekā... (...) Sakarā ar kuģa lietu, darbi līdz kaklam.

Pielikumi Historia.lv:

Attēlu galerijas:

[PBLA Minsteres Dziesmu dienu \(31.07.–05.08., 1984.\) Vadonis](#)

[Austrālijas trimdas latviešu tautas deju kopas "Saules josta" 1984. g. PBLA Dziesmu dienu Minsterē uzveduma "Mārupukīte" programma](#)

[Austrālijas trimdas latviešu tautas deju kopas "Saules josta" uzvedums "Mārupukīte" PBLA Dziesmu dienās Minsterē, 1984. g. 2. augustā](#)

IR AKMEŅI RAUD

10. novembrī *Akmeņiem* pirmizrāde. Es jutos tā, it kā man akmens būtu novēlies no krūtīm. Tas bija pasūtījuma darbs, kuru gandrīz neuzrakstīju. Es to nosaucu par *vingrinājumu mīnorā*.

Luga bija pasūtīta 1984. gada KD Tasmānijā, bet es netiku ar to galā. Sarīkojumu vadītāja I. Zemīte par manām mokām nekā negribēja zināt. Luga solīta, lugai jābūt. Šodien es viņai saku paldies, (toreiz es sacīju nedrukājamas lietas), jo šī ir viena no manām visvairāk spēlētām lugām.

Pēc izrādes Tasmānijā man pienāca klāt austrāliete, kas bija atnākusi līdzī vīram uz izrādi, un teica: *Es jūs būtu nošāvusi jau pirmajā cēlienā!* Es atbildēju: *Paldies par jūsu slepkavīgo komplimentu!*

Par mūsu pirmizrādi Astrīda Ploriņa raksta:

Ar šo lugu, kuru autors pazemīgi nosaucis par vingrinājumu, Uldis Siliņš mūsu teātra literatūrā ir devis visai nozīmīgu drāmu, kurā autors pievērš skatu psiholoģiskos cilvēku konfliktos: vīra un sievas, tēva un dēla un meitas, māres un dēla attiecībās.

Šo spilgti dažādo, pat pretējo raksturu savstarpējie konflikti izraisa problēmas, kuras paver skatu vēl plašākā dimenzijā. Izjūtam augstāku varu klātbūtni, redzam cilvēku rīcības iespējas, robežas un sekas. Ja savās lugās "Pilsoņa Avota lieta" un "Kade pārnāksi, bāleliņ", U. Siliņš spilgti iezīmē morāles un ētikas problēmas, bet vērtējumu un atrisinājuma meklējumu atstāj publikai, tad jaunajā darbā "Ir akmeņi raud" autors iet tālāk.

Šeit lugas analīze caur cilvēku attiecību samezglojumiem atļauj saskatīt it kā zināmu dzīves uzskatu. (...)

Ja lugas (arī inscenējuma) sākums risinās pārāk ikdienišķi un gausi, dialogam ieslīgstot it kā samākslotās frāzēs, ja arī vēlāk šur tur iezogas pa liekvārdībai, tad visa galvenā norise ir tik dzīva, intensīva un koncentrēta, kas viss tas, kas būtu izravējums, gandrīz aizmirstas. Skatuviskai darbībai vielas nav daudz, bet dialogu mērķtiecība to atsvēr. (...)

Režisore Lija Veikina ar aktieriem, dekoratoru Viktoru Aleidzānu (palīgs I. Ape-lis) un apgaismotājs Jānis Grauds (palīgs U. Misiņš) deva noskaņojumu bagātu, saspēlē un ritmā dzīvu izrādi, kurai publika sekoja ar vislielāko uzmanību.

Patiesu aistētisku baudu sagādāja Akmeņu ģimenes gaumīgā, stilizēti tautiskiem priekšmetiem rotātā dzīvojamā istaba. Skatuves kreisajā malā istaba bija it kā pārdalīta ar simbolisku, tukšu, dzīvi tumšzilu dziļu fonu, kurā aiz zvejniņu tīkliem (iezīmējot Mengeles zvejnišķi raksturu) drāmatiskos momentos atplaiksnijs zibēni, pavadīti gan tuvākiem, gan tālākiem pērkona dārdiem. Kaut tas deva patīkamu vizuālu krāsu dažādību un lika nojaust vareno dabas spēku un likteņa klātbūtni, stilistiski šī abstraktā un reālā apvienojums īsti neapmierināja. Atskaitot mazu problēmu precizitātē, uzmanību saistīja atsevišķo aktieru izgaismojums

Ulda Siliņa *Ir akmeņi raud* SLT uzvedumā, 1984. No kr. – U. Siliņš (Ģirts Akmens), R. Ošiņa (Selga), J. Čečins (Edmunds Akmens), J. Grauds (Dr. Sauleskalns). Attēls no SLT arhīva.

nozīmīgo Ģirta, Teklas un Edmunda “domu” monologu brīžos.

Iespaidīgu, kontrastiem bagātu Ģirta Akmens tēlu deva lugas autors U. Siliņš. No ārienes tas bija kā šķautains, iesprēgājis akmens daudzās domensijās un krāsās, bet cauri plaisām ļaujot ieskatīties tā ciešanās un dvēseles norisēs, skatītājā izraisot gan nožēlu, līdzjūtību un dusmas. Tēlojumā interesanta atšķirība attieksmēs pret dēlu, sievu, viešņu Selgu un ārstu Sauleskalnu. Sevišķi intensīvi spraiguma momenti dialogos ar dēlu Edmundu, kuru tikpat veiksmīgi sniedza Jānis Čečins.

Čečiņa Edmunds pārliecināja kā reljefa, psiholoģiski interesanta persona, maigākas dabas, līdzjūtīgs pret māti, cilvēcības un taisnības meklētājs un – ar ruma palīdzību – pietiekami drošsirdīgs, lai, īsti iededzies, tēvam pateiktu skarbus un patiesus vārdus, bet izšķirīgos momentos – nespējīga “ķirzaka” “dinozaura” – tēva priekšā.

Lijas Veikinas Tekla, Ģirta sieva, pat pēdējā nervu sabrukuma ainā, nebeidza starot sievišķīgu siltumu un maigumu, mīlestību un rūpību, bet kritiskajā meitas Daces likteņa izlemšanas brīdī, pret Ģirta pavēli neatstājot istabu, pauda nepārvaramu noteiktību, gara spēku. Un tiešām lielisks, dažādām nokrāsām bagāts garīga sajukuma sniegums.

Īsts savas profesijas pozitīvs pārstāvis – cilvēcis, bet nosvērts, līdzjūtīgs, bet atturīgs padomos pacienta dzīvības izšķirīgā jautājumā bija Jāņa Grauda ārsts Sauleskalns.

(Un recenzentei ir pilnīgi pagājis garām, ka ārsts nav reāla persona, bet Tā Kunga eņģelis)

Lomai ļoti atbilda atturīgi niansētais Rutas Ošiņas Selgas tēlojums – gan neveiklās sarunu temas novēršot, gan uzliesmojot sašutumā par Ģirta uzmācību, gan nelaimē, uzzinot par sava vīra (bijušā Daces līgavaiņa) nāvi.

Patika Jāņa Salduma izpildījums prologā autora paskaidrojumā par lugas rašanos, skatītāju sagatavojot traģiskām beigām. Bet pēc izrādes noskatīšanās radās mazs iebildums pret prologa dažiem vārdiem, kuri izskanēja kā attaisnojums, kā atvairošanās par drāmas notikumu neiespējamību. Kādēļ? Personas (izņemot Selgu), konflikti un notikumi ir tik “pilnasinīgi”, ka tāda veida komentāri ir tiešām lieki.

Inscinējums bija labi iestudēts, rūpīgi izveidots, drāmatiskie efekti (zibens un pērcons) lietoti ar laba mēra izjūtu, teicami izmantotas kāpinājuma iespējas, uzsvērti kritiskie momenti personu sarunās un attieksmēs; tāpat smalkjūtīgi doti atspaidu momenti, skatītājam atļaujot izbaudīt dialogos arī tūri asprātīgo, pat komisko elementu, kas ir jo raksturīgs arī Siliņa nopietna satura darbos.

(...) Izrāde skatītājus atstāja saviļņotus un atzinīgus, dodot daudz vielas pārdomām un diskusijām. (Ploriņa A. Ir akmeņi raud. AL, 1984. g. decembris)

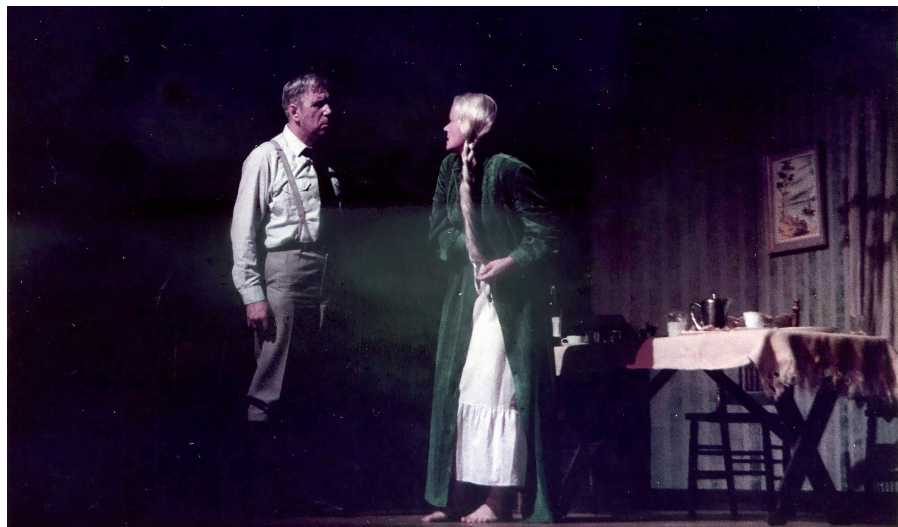
Es nezinu, kas ir šī raksta autors un kur tas bija publicēts, bet man tas šķiet ļoti labs satura atstāstījums:

Ulda Siliņa luga “Ir akmeņi raud”, ko autors apzīmē par “vingrinājumu minorā”, attēlo vienu no mūsu tautas traģēdijas cēlieniem 2. P.K. – vācu okupācijas laiku. Caur vienas ģimenes traģisko likteni šajā lugā ir parādīta arī visa šī laikmeta brutālā seja.

Lugas centrā ir Ģirts Akmens, neatkarības laika policists, krievu okupācijas laikā – partizānu vadonis, ko vācu okupanti ir paaugstinājuši par policijas leitnantu. Ap viņu kā ap planētu tās satelīti riņķo viņa ģimenes locekļi – sieva Tekla, dēls Edmunds un meita Dace.

Akmens tautas apziņā ir kļuvis par simbolu cilvēka negatīvām īpašībām – tas ir ciets un grūti izkustināms. Kad saka, ka cilvēkam sirds ir cieta kā akmens, tad ar domā, ka viņam trūkst līdzcievības, trūkst atsaucības citu vajadzībām. Arī Ģirts šādā nozīmē ir “ciets kā akmens”. Vēl vairāk, viņš ir brutāls, nežēlīgs un nicinošs pret sievu un dēlu, agresīvs un izaicinošs. Viņš pats saka, ka viņu neviens Menģelē (Carnikavā) nemīl, bet no viņa baidās. Viņš necieš fizisku un garīgu vājumu. Runājot par Poruku, viņš saka: “Jūs zināt, ka viņš sajuka prātā? Viņa paša bērni – sirdšķīstie, bālie zēni, mūžīgie cietēji, ķirzakas bez mugurkaula, bez asinīm, noveda viņu trako namā. Kā cilvēks var sajukt prātā? Kā tas iespējams? Es to nekad nesapratīšu... nekad! Manā pasaulē nav vietas plānprātiņiem, nav vietas vājumam.”

Tādēļ viņa pasaulē nav vietas arī viņa meitai Dacei, kas, garīgi slima, vada savas dienas nervu slimnīcā. Te ir Akmens vājā vieta, kur viņš ticis ievainots. Kā viņa paša bērns, viņa skaistā, gudrā par Edmundu pārākā Dace varēja kļūt traka? Viņa bērns!? Ar dziļu rūgtumu viņš atceras laiku, kad neatkarības gadu beigās pār Gauju pie Menģeles cēla tiltu. Tur saradās daudz svešinieku, viņu vidū students Egils

Ulda Siliņa *Ir akmeņi raud* SLT uzvedumā, 1984. U. Siliņš (Ģirts Akmens) un R. Ošiņa (Selga),
Attēls no SLT arhīva.

Švarckopfs, kuru Dace iemīlējusi. Mīlestība rādījās būt abpusēja, un pēc pusgada jaunie cilvēki saderinājās. Kad Ģirts atceras to brīdi, kad jaunais cilvēks lūdzis Daces roku, cietajam aizlūzt balss: “Akmens kungs, vai es drīkstu lūgt jūsu meitas roku?” “–Kuru?” es prasu, “Viņai ir divas. – Ņemšot abas... un piedevām paņēma sirdi un prātu!”

Jaunais līgavainis izrādās nepastāvīgs. Ar ieganstu, lai sapelnītu jaunajai dzīvei vairāk naudas, viņš pārceļas uz Kurzemi, no kurienes pēc kāda laika pienāk vēstule, ka viņš apprecējies ar citu. Dacei jāglābj savs gods, izdarot abortu, un tēvs apgalvo, ka no šī brīža viņa zaudējusi prātu.

Bet tēvs nestāsta patiesību. Tikai tad, kad viņš nošāvis Egili “kā zaķi” Menģeles mežos, kur tas slēpās no okupantiem, un kad bija atrastas viņa mirstīgās atliekas, tikai tad Dace sajuka prātā. Tēva atriebība bija laupījusi meitas veselīgo saprātu.

Par Ģirta noziegumu zina tikai Edmunds, ko tēvs piespiedis nākt līdzī cilvēka medībās.

Autors ir zīmējis Edmundu kā vāja rakstura cilvēku, kam visu mūžu ir bijis bail no tēva, un kad viņš ar to runā, viņam vēl šodien viegli raustās valoda. Edmunds pārmet tēvam: “Tu esi kā milzīgs koks, kura ēnā nekas neaug. Ja es esmu nevarīgs, tad tas ir tāpēc, ka tu mani neesi laidis pie saules.” Bet tā Ģirtam liekas vāja cilvēka aizbildināšanās. Katram ir jācīnās par savu vietu saulē. Tikai vārguļi un glēvuļi paliek ēnā.

Ārstam Sauleskalnam lugas struktūrā ir uzdevums virzīt darbību uz galveno konfliktu un tā traģisko atrisinājumu. Viņš ir ļaunās vēsts nesējs, likteņa sūtnis, un

autors ar nodomu zīmē viņu nenoteiktiem vilcieniem, atstājot skatītājiem izlemšanai, kas viņš īsti ir – cilvēks, mistiska būtne, sirdsapziņas balss? Viņš ienāk pa aizslēgtām durvīm, sausām drēbēm, kad ārā plosās vētra un gāž lietus.

Arsts paziņo, ka Lielvācijas iestādes ir izdekušas pavēli noindēt visus garīgi slimos ar “saldo tēju”. Bet vācieši arī likuši saprast, ka slimniekus viņu mājās atstās mierā. Tādēļ Daces ārsts ir ieradies pie Akmeņiem mudināt viņus nekavējoties vest Daci mājās.

Mātei nav ne pārdomu, ne šaubu – Dace ir tūlīt jāved mājās. “Es esmu devusi Dacei dzīvību, un neviens to viņai neatņems!” Autors ir Teklu zīmējis kā sievieti, kuras pasaule vienmēr ir bijusi viņas ģimene, mājas dzīve, kā viņa pati saka: “nepiesūtās pogas”. Viņa pieder pie tiem cilvēkiem, kam dzīvē vajadzīgs kāds atbalsts, kāds palīgs. Viņa to neatrod savā vīrā, jo Ģirts šādu vajadzību iztulko par vājuma pazīmi, ko viņš nespēj saprast.

Tekla atrod atbalstu un ceļa spieķi kristīgajā ticībā, pēc kuras priekšstatiem viņā mēģina dzīvot. Tā pasarga viņu no bailēm bīstamās situācijās, jo “Dievs labi dar’, ko darīdams.” Bet brīdī, kad jāglābj Dace, viņā runā kāds vēl kāds dziļāks un būtiskāks spēks nekā viņas kristīgās ticības pārliecības – mātes mīlestību. Ar tās spēku viņa pirmo reizi sacelšas pret Ģirta gribu, kurš vēlas atstāt Daci slimnīcā.

Kurš tēvs gribētu atstāt bērnu slimnīcā, nolemtu drošai nāvei? Tāds, kam cilvēks bez saprāta ir dzīvs mironis. “Es Daci mīlēju... bet tā būtne slimnīcā nav Dace. Dace ir mirusi. Tagad viņa taisās celties no miroņiem. Kas ir plika dzīvība bez saprāta?”

Viņš ir no Daces atvadījies tai brīdī, kad viņu ielika slimnīcā. Nu tā viņam vairs ir tikai pagātnes rēgs, kas atgādina viņa dzīves lielāko neveiksmi, un pret to viņam nav nekādu cilvēcisku jūtu – ne mīlestības, ne pat līdzecības. Viņš pasludina ārstam lēmumu visas ģimenes vārdā: Dace paliks slimnīcā.

Teklas sacelšanās pret vīru nespēj situāciju grozīt, bet viņa arī nespēj pieņemt vīra nežēlīgo lēmumu. Šādos dziļa konflikta brīžos cilvēka prāts dažkārt “ielien alā”, slēpjas no nepanesamās tagadnes, slodzes un meklē glābiņu kādos senākos, patīkamākos brīžos.

Noslēguma ainā Teklas saprāts svārstās starp jauko pagātni, kad Dace viņai atnesusi rudzpuķu klēpi, un drausmīgo tagadni, kur jāmeklē virsdrēbes un jāsteidzas braukt Dacei pakaļ. Apjukusi, apmulsusi, mudinādama Ģirtu uz braukšanu, viņa paņem vīra mēteli līdz ar pistoli.

Kad vīrs viņai tuvojas, lai atņemtu pistoli, atskan šāviens un Ģirts saņemst. Vai tas bija negadījums apjukuša prāta brīdī, vai arī izmisuša cilvēka apzināts solis pret citādi nenovēršamu milzīgu ļaunumu – to autors atstāj skatītāja pārdomām un spriedumam.

Šī raksta autors nepieskaras vēl vienam sarežģījumam. Atklājas, ka viešņa Selga, kas atbraukusi Edmundam līdz uz Ģirta dzimšanas dienas svinībām, ir nogalinātā Egila Švarckopfa sieva.

Atbildot pavisām viņa lugas kritiķiem, kas to uzskatījuši galvenokārt tikai par

laikmeta dokumentāciju, autors saka: “Mans nolūks nav rādīt laikmetu, bet cilvēku. Mani interesē, kas notiek cilvēka iekšpusē.”

Tā pēc autora ieceres “Ir akmeņi raud” ir psiholoģiska drāma, kur cilvēku attiecības un konflikti izaug no viņu raksturiem un pārliecībām. Tomēr viņa izvēlētais laikmets iespaido šos konfliktus nozīmīgā veidā. Vispirms bez vācu okupācijas varas nežēlīgā lēmuma iznīcināt visus garīgi slimos, nebūtu lugas galvenā. Bet šis nežēlīgais lēmums ir visā tā laikmeta tikai viens izpausmes veids, viena norāde ar uzskatu, ka atsevišķa cilvēka dzīvībai ir ļoti maza vērtība.

Rietumu civilizācija garos gadu simteņos kā traušu ziedu ir centusies kopt pārliecību, ka individa dzīvība, brīvība un pašcieņa pieder pie galvenajām ētiskajām vērtībām mūsu dzīvē. To mācīja gan kristīgā ticība, gan sekulārais komūnisms. 2. P.K. divas okupācijas varas mūsu zemē iedragāja šo pārliecību ne tikai ar organizētu “valsts nāvi”, bet arī dodamas patvaļu tādiem cilvēkiem kā Ģirts Akmens, kas izmantoja šos apstākļus personīgai atriebībai.

Siliņa lugā Ģirts un Tekla pārstāv sabiedrības divus galvenos spēkus – brutālo fizisko varu un ētiskās normas. Tekla pārstāv kristīgās ticības cieņu pret savu līdzcilvēku, bet šajos brutālajos apstākļos arī viņa ir spiesta ķerties pie viņas pretinieku līdzekļiem – tā ir daļa no lugas traģēdijas.

Siliņa “Ir akmeņi raud” ar veikli risināto traģisko tēmu, Ģirta “akmens” tēlu un taupīgo izteiksmi, tur teiktais bez liekvārdības iezīmē tēlu, raksturo situāciju vai virza uz priekšu darbību, ir nozīmīgs pienesums latviešu drāmatiskai literatūrai.

UZ 34. KULTŪRAS DIENĀM TASMĀNIJĀ

Dziesma *Mazs bij tēva novadiņis*, bet diženi turējās der KD rīkotājiem Tasmānijā kā kulaks uz acs. Pa visu salu būs tikai kādi 150 latvieši, un ne jau visi vienā vietā. Gadiem ilgi tasmānieši bija cīnījušies par tiesībām rīkot Kultūras dienas savā pavaltī un rezultāti pārsniedza visu cerēto, jo ieradās 500 viesu, pat no ASV, Kanādas un Eiropas.

Izvēlēta pilsēta bija Launceston, salas ziemeļu krastā, kur dzīvoja tikai pats rīcības komitejas priekšsēdis Edvīns Baulis un vēl 12 latvieši. Viņam liels palīgs bija viņa dzīves biedre, austrāliete, kam bija liela pazīšanās vietējā sabiedrībā un iecerotāju aprindās, jo Vācijā bija strādājusi IRO dienestā. Kasieris dzīvoja Hobartā (140 km), sekretārs Devonportā (130 km), tāpēc sanāksmes notika mana korporācijas biedra, vice-priekšsēža Pētera Puktiņa vasarnīcā, kas bija salas vidienē. Viena no vice-priekšsēžiem bija arī mana sābra laulātā draudzene I. Zemīte, kas dzīvoja Melburnā.

No kontinenta salu var saniegt tikai ar kuģi vai lidmašīnu. Lidojums ilgst 52 minūtes. Jūras šaurums, kas šķir abas zemes masas, ir pazīstams ar vētrām.

Mēs ielidojam Tasmānijā 25. decembrī. Lidostā mūs apsveic liels plakāts: *Sveicam 34. KD viesus Loncestonā*. Pie ieejas hallē tautu meitas katram viesim piespauž zilu rudzpuķes ziedu ar sarkan-balt-sarkanu lentīti. Lidlaukā plīvo Latvijas karogs un

tur iekārtots KD informācijas birojs.

Vairāki desmiti viesu iebrauc ar prāmju kuģi *Empress of Australia*, līdzī ņemot savas automašīnas.

34. KD emblēmu un programmas vāku zīmējusi R. Miezīte, austrāliete. Mēs, dalībnieki, dzīvojam Jūras skolā, kur mums katram ir istabiņa. Rīt sāksies mēģinājumi un 27. decembrī atklāšanas ceremonija, koncerts un pēc tam tikšanās.

KD atklāšana.

Alberta halle greznota ar 34 Latvijas karogiem, ko dāvinājušas Tasmānijas latviešu ģimenes. Zālei pāri liels transperents ar 34. KD mudi *Tāles tuvina*, bet estrādes aizmugurē Brīvības pieminekļa attēls ar A. Egliša vārdiem *Dievs, Tava zeme deg*.

Fanfārām skanot, tiek ienests Austrālijas latviešu KD karogs, seko visu dziedātā Valsts himna. Svētkus atklāj Latvijas konsuls E. Dēliņš, klātesošos uzrunā arī Tasmānijas pavalsts premjers un Launcestonas pilsētas galva. Vispār KD notikumiem seko pavalsts TV un prese daudz vairāk nekā lielajos centros.

Pēc atklāšanas notiek koncerts ar vokāliem, instrumentāliem un kora priekšnesumiem. Vai nu tāda mērena uzdzīve bija šoreiz vai kādu citu reizi, bet es gandrīz iekļuvi nepatikšanās ar policiju.

Pēteris Puktiņš man bija aizdevis vienu no savām mašīnām. Norunājām tā, ka tas, kas vakaros ved pārējos ar mašīnu, nedzer. Tā nu liktenim bija labpaticies, ka es biju izvilcis pilno lozi un sēdēju pie stūres.

Mani pasažieri dzer alu, vīnu, es – ābolu sulu. Pa visu vakaru izdzeru kādus 6 litrus. Tā jocīgi garšo. Iedodu pagaršot savam blakus sēdētājam. Tas saka: *Tu zini ar, ko tu dzer? Tas ir "Strongbow" – ābolu sula ar lielāku alkohola procentu nekā vīnam.*

Dievs, piedod grēkus! Viņš piedeva un mani uz ceļa neaizturēja

Par mums programmas grāmatiņā rakstīts:

Šodien SLT ir visvitālākā teātra vienība trimdā, kas ap sevi pilcinājusi grupu spēcīgu aktieru, režisoru un dekorātoru. Ārzemju recenzenti parasti mēdz piezīmēt, ka SLT sniegums turnejās ir profesionālā līmenī. Neskatoties uz īso laika sprīdi un grūtajiem apstākļiem, kādos šis uzvedums radās, nav šaubu, ka tas tā būs arī šoreiz.

Un par Tasmānijas kaleidoskopu:

Kāpēc šāda rēvija vispār vajadzīga? Pirmkārt, lai kultūras dienu apmeklētājs varētu kārtīgi izsmieties, izklaidēties, un otrkārt, lai viņam reizē liktu arī šo to padomāt. Kaleidoskops ir mūsu sabiedrības greizaiss spogulis, kur lietas rādītas greizāk nekā tas vienam otram individam ir pieņemams. Lai šo sarīkojumu papildinām

izbaudītu, ir nepieciešamas divas lietas – humora sajūta un tolerance.

Par mūsu uzvedumiem AL rakstīts:

U. Siliņa lugu “Ir akmeņi raud” bija atvedis SLT.

(...) Skatītāji varēja priecāties nevien par autora Siliņa ieceres veiksmīgu veidojumu, kontrastējot šķietami miermīlīgo, gandrīz saulaino ģimanes ainu 1. ainā ar plēsīgas traģiskas piestrāvoto kugas beigu daļu, kas vainagojās gandrīz klasiskas drāmas nenovēršamā katastrofā. Ir ļoti patīkami, ka daudzo komēdiju un tautas lugu devums KD programmās, tagad kaut pa daļai atsvaigots ar cita, nopietnāka rakstura sniegumu.

Gaišāku toni piesita U. Siliņa Tasmānijas kaleidoskops 31. decembra pēcpusdienā, Lijas Veikinas un I. Sveiļa režisētā izrādē, piedaloties J. Zemītim, L. Veikīnai, R. Ošiņai, J. Saldumam, J. Graudam, J. Čečinam, U. Siliņam, I. Līcim, L. Čečiņai un Dž. Krīvam. (...) Abi cēlieņi ritēja gludā secībā, L. Veikīnai, R. Ošiņai un U. Siliņam ar pārējo aktieru atbalstu iedzirkstoties jo augstas kvalitātes sniegunā.

Akmeņus noskatās arī Losandželosas univ. drāmas profesors M. Ubāns, gleznotāja Konrāda Ubāna dēls. Viņš man saka, ka gribot uzņemt Akmeņus filmā. Es atbildu, ka esmu ar mieru tos tulkot. Es arī tos uzrakstīju par jaunu angļiski, bet Māris tālāk par runāšanu netika. Viņa stāstos arī daudz kam nevarēja ticēt, viņš vienkārši pūta pīlītes, Vienreiz pat producents brauca uz Sidneju. Kad atbraukšot, būšot runāšana utt. Ja? Stāsti manim Daugaviņa!

29. decembrī dievkalpojums un gājiens no baznīcas uz pilsētas centru, kur mūs uzrunā federālā parlamenta deputāts Hodžsons. Viņš iemācījies arī vienu vārdu latviski – brī-Vī-ba (ar akcentu uz otrās zilbes). Tad tautas dejas, kopkoru koncerts, izstādes, referāti un mūsu *Tasmānijas Kaleidoskops*.

Uzvedums sastāv no *Tu esi Minsterē, mans draugs, Sidnejas kaleidoskopa* 1984 skečiem ar dažiem jauniem pienesumiem, piem., Larisas dziesma, kas tagad rīko pa Eiropu atvadu koncertus. Kā tādu izdevību var palaist garām?

Larisas atvadu dziesmu dzied L. Veikina:

*Vai tad tiešām jums tas dolārs
Ir tik ļoti svēts?
Ja jums gribas kaut ko labu,
Tas nekad nav lēts.*

*Stādīju jums sārtas rozes,
Sēju magones,*

*Piespiedos kā māmuliņai,
Es pie cipreses.*

*Kas iekš mazās Vaidaviņas
Kaisīj' skaistu zied'?*
Kas par "jede nette Lette"
Vēl tik skaisti dzied?

*Pēdējo šo dziesmu dziedu,
Paklausieties to,
Pirms es notis kaktā sviežu
Reizi pēdējo.*

*Raušu, raušu, skaitu, skaitu,
Maciņš pliks kā pliks,
Ja jums manis nevajaga,
Tad man jūs netik!*
PLĻĻIRRR!

(Šo nepieklājīgo mutes skaņu angļu valodā sauc par *rasberij* – avenēm. Ko tā atgādina, Jums jāuzmin pašiem)

Uzrakstīju Lijai arī jaunu melodeklamāciju par ādas kopšanu Rietumos, ko viņa norunāja ar franču akcentu.

Un dziesmu par Tobago.

TOBAGO (dziesma)

*Zila jūra, kuģa masts,
Palmu birzis, koraļkrasts,
Jūras braucēj, tevīm pretīm raugās.
Un caur mīglu šad un tad
Tobago redz un Trinidad' –
Latvju zeme tā, tur vairs nav šaubas.
Vai atceries, ka kādreiz bija
Te kolonija,
Ko valdīj' Jēkabs?
Pats, pats, pats
Jēkabs mūsu rads.*

*Ko es redzu – plīdu–lid
Skrien pa krūmiem melna fid'
Un pie sevis dūngo Pūt, vējiņi,
Un man teic: Ko stāv kā miets?*

*Es ir tava radiniecs',
Kurā augumā, to labāk mini!
Un tā liek man varen' trūkties,
Kad uzsauc tā:
Vai tu no Džūkstes?
Smuks, smuks, smuks,
Velns, kur skuķis smuks!*

*Prieks, prieks, varens prieks,
Ka šai senčos kurzemnieks
Mīlējis reiz melnās vec-vecmammu.
Mūlīt's skaists, augums glīts,
Kā no ogles izgraizīts,
Ananasa šķēli gardi ņammā.
Kad ieraugu es melnās meitas
Bez sagšas, ņiebura
Un galīgi bez kleitas,
Es mēms, mēms, mēms,
Absolūti mēms!*

*Miers, miers, miers, miers,
Kokospiens un Jāņu siers.
Sēžam abi lielās palmas ēnā,
Es tik dzeru, šī tik nes –
Vaivant omnes virgines,
Ko gan vairāk vajag vecam zēnam?
Un kaisli savām gruzdošajām acīm
Tā mani smacē,
Ak, melnā Dzintra!
Es slims, slims, slims,
Absolūti slims!*

*Kam vaj'g veļu, kam vaj'g kleit,
Nāc pie manis, tautumeit,
Jo tev dzīslās tecē latvju asins,
Kā to prasa labais ton's
Vedējtēvs būs Andersons*,
Nāc uz papardēm tik projām aši, aši!
Kad ieraugu es melnās meitas,
Bez sagšas, ņiebura
Un galīgi bez kleitas –
Es mēms, mēms, mēms,
Absolūti mēms!*

* Prof. Dr. hist. Edgars Andersons (1920–1989), vēsturnieks, ASV universitātes mācības spēks, publicējis grāmatas un rakstus par Latvijas un Kurzemes hercogistes vēsturi dažādos periodos. Publicējis rakstus arī angļu un vācu valodā.

Un visbeidzot lieliska balle pie balti klātiem galdiem ar lepnām vakariņām. Takometru pilsētā bija maz un uz savu mītni vajadzēja iet naktī kājām. Mašīnu ar gudru ziņu biju atstājis mājās.

KD beidzās ar necerēti lielu atlikumu. Tik tiešām mazais novadiņš bija diženi turējies!

Kaut kad pa to burzmu aizbraucām ar mašīnu uz salas dienvidgalu apskatīt bēdīgi slaveno 19. gs. noziedznieku apmetni – Port Arturu. Tā ir vienā no Tasmānijas skaistākajām vietām – pussalā, bet izbēgt no šīs briesmu vietas nav bijis iespējams.

NEDAUDZ VĀRDOS

* Tūlīt pēc 33. KD Melburnā janvārī turpat notiek otrā 3x3 nometne. Es esmu avīzes redaktors, mans palīgs Dūšeļa Jānis. Mūsu izdevums iznāk katru dienu un saucas *Tauriķis* ar Dž. Krīva zīmētu galvu. No *ārzemniekiem* piedalās Ingūna G. (jā, tāds bija viņas uzvārds.) no Latvijas, tagad ASV, A. Graudiņš no ASV, Dr. Ģ. Zēgners no Vācijas, I. Spilners no ASV, Beņķu pāris no Anglijas. Esam kopā kādi 30–40.

Mēģinu spēlēt arī volejbolu. Neko neiet. Esmu par tuklu un pavājā fiziskā gatavībā. Gurst sirds.

* Arī šis gads teātrim nes zaudējumus. Septembrī no ievainojumiem mirst literāts Hugo Kaupmanis (1906–1984). Tā jau ir otrā reize, kad viņš piekauts, šoreiz liktenīgi. Kas nu kuram zvaigznēs rakstīts, grozīt tur neko nevar. Mēs izvadām viņu bez mācītāja. Tāda ir Uģa vēlēšanās. Skaitām tradicionālo *Skaidu spilvenu*.

Otrs ceļinieks ir aktieris Jānis Ķauķis. Zemes gaitas viņš nobeidz kā pilnīgs atturībasnieks, bet līdz ar to bija izdzisusi spožā talanta dzirksts, kas viņā mita. Viņā nebija nekas no intelektuāļa, bet viņam piemita lieliska intuīcija. Pilns kompleksiem kā suns ar blusām, kuru pamatā bija īsta vai iedomāta impotence.

Es neatceros nāves cēloni. Laikam sirdstrieka. Viņam bija tikai 47 gadi. Lai Tev vieglas smiltis, Jāni Dzintar!

* Latviešu apvienības Austrālijā un Jaunzēlandē priekšsēdis, vēlākais Latvijas valsts ministrs ir J. Ritums.

* Man piešķirta Spodra Klauverta piemiņas fonda balva, ko pasniedz 18. novembra aktā. Citācijā rakstīts ka *balva piešķirta lugu rakstniekam, feļetonistam, aktierim un sabiedriskajam darbiniekam Uldim Siliņam par nopelniem latviešu teātrī visā brīvā pasaulē.*

* Austrālijas Telekomunikācijas žurnālā *Telecom News* par mani ievietots raksts *Ollie* – (kā mani pazīst mūsu pavalstī) *Administrator, Playwright, Dramatist*, liela bilde arī klāt.

Tai pašā gadā vēl viens raksts par manu piedalīšanos Minsteres Dziesmu dienās. Foto: es ar savu sekretāri Santu Kavallo.

* *Jaunā Gaita* Nr. 148 publicētas manas atmiņas par Spodri Klauvertu.

* Sidnejas skolas audzēkņi, K. Gulberga režijā, uzved manu *Didzis un sargeņģelis*.

* Skautu un gaidu sarīkojumā, J. Salduma režijā, uzved manu skeču *Seski nometnē*.

* Sidnejas latviešu biedrība ar 610 biedriem ir lielākā laicīgā organizācija trimdā.

* J. Freijs man 1984. g. 29. nov. raksta:

Paldies par Minsteres reportāžu. Nebiju domājis, ka esat tik aktīvi līdzdarbojušies. (...) Ja tik ir kas jauns, kas pieder Tavai spalvai, lūdzu sūti šurp. Tas ir arī Gunāra Vērenieka lūgums. Mums jādodomā par repertuāru, jo vairākas lietas nāk virsū kā melns mākonis.

No Tavām lugām gribētu spēlēt “Bālēliņu”. Esam apgrozījuši arī “Ķermiemiētiņu”, lai gan ar to mums pašlaik ir “casting problems”, bez tam Tu to biji aizsūtījis Ubānam.

Starplaikā mūsu Dziesmu svētku komiteja (1986. g. Toronto) bija lugu izlasījusi un turpmākā dialogā ar Māri nobijusies no uzveduma, noprotu, ka vairāk ev. izmaksas dēļ (lai gan teātris ir viens no viņu lielākiem ieņēmuma avotiem!)

Tagad komiteja ir neoficiāli ievadījusi sarunas ar mums (DVTK) par svētku izrādi. Vispirms mums vajag lugu 1985. g. aprīlī notiekošajām DV dienām.

Viņi izlasīja 3 lugas ieskaitot Tavu Bālēliņu, ko arī cēlām priekšā, bet paziņoja mums, ka viņi vēlētos izteiktu komēdiju. (Viņi attiecas pat tādu super patriotisku lugu par Sibīrijas vergu nometnēm!) Esam visi mazliet “cemmīgi”. Būs jādod viņiem kāds “garbidižs”.

Vērenieks beidzot laikam taisīs “Tikumīgais uzdzīvotājs” (Bacha “Spāņu mušas” autora, tikai vājāka luga.) (...)

Posts sākas 1986. g., kad, kā izskatās, DVTK būs jāaizpilda robs divās lielās letiņu saiešanās – Totonto Dziesmu svētkos un II. Anglijas Dziesmu dienās

Lesterē. Pirmajam jābūt kādam plašākam darbam. Tur nāk Dziesmu svētku publika un nauda.

Otram jābūt "braucamam gabalam". (...) Esam pat domājuši par "Bālēliņu" šim braucienam. Ja nē, šo lugu gribam spēlēt kārtējā repertuārā dažu gadu laikā. Esam puslīdz "vienisprātis" ar Vērenieku, ka mums ir divi "jaunās paaudzes" lugu rakstnieki – Tu un Grieze. Pārējie pat neprot rakstīt pieklājīgu dialogu, par saturu nemaz nerunājot. (Alchimovičs, Liepa u.c.) Vērenieks starp citu domā, ka Tu raksti lielisku dialogu. (...)

Vēlreiz lūgums – sūti mums jaunus skriptus – gludinātus vai negludinātus, tāpat kā cāļus – plucinātus vai neplucinātus.

ES CAUR SAVU OBJEKTĪVU ŅEMU DABU – BEIGTU, DZĪVU...

Kādā saviesīgā sarīkojumā Sidnejas Latviešu namā 1984. gada 28. februārī. Koncertē Ilze Jaunbērziņa.
Attēls no SLB arhīva.

No kr. – Ausma Medne, no ASV uz Austrāliju ciemos atbraukušais rakstnieks Aivars Ruņģis ar savu grāmatu *Ceļā uz mājām*, Aleksandrs Zariņš, Sidnejā (iespējams Zariņu mājās), 1984. gada oktobrī.
Attēls no Bērziņu ģimenes arhīva.